

Mirjami Ali, Pauliina Pihlajaniemi, Jaana Toljamo ja Elina Valle

LET`S GO!

Opas Oulun harrastusmahdollisuuksista maahanmuuttajanuorille

LET'S GO!

Opas Oulun harrastusmahdollisuuksista maahanmuuttajanuorille

Mirjami Ali, Pauliina Pihlajaniemi,
Jaana Toljamo ja Elina Valle
Opinnäytetyö
Syksy 2011
Sosiaalialan koulutusohjelma
Oulun seudun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun seudun ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

Tekijät: Ali Mirjami, Pihlajaniemi Pauliina, Toljamo Jaana ja Valle Elina
Opinnäytetyön nimi: Let`s go! -opas Oulun harrastusmahdollisuuksista maahanmuuttajanuorille
Työn ohjaajat: Kurtti Aira ja Tammi Raija
Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Syksy 2011 Sivumäärä: 52+1 liite+opas

Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda opas Ouluun vastatulleille maahanmuuttajanuorille Oulun harrastusmahdollisuuksista. Maahanmuuttajien määrä Suomessa ja Oulussa on viime vuosien aikana lisääntynyt selvästi. Laissa kotoutumisen edistämisestä säädetään, että kunnan, työ- ja elinkeinotoimiston sekä muiden viranomaisten on annettava maahanmuuttajalle asianmukaista ohjausta ja neuvontaa kotoutumista edistävästä toimenpiteistä ja palveluista sekä työelämästä. Yhteistyökumppanimme oli Homelike Oulu, Oulu Omaksi -hanke, jolta saimme aiheen. Tavoitteena oli selkokielineen, houkutteleva ja helppolukuinen opas, joka tarjoaisi maahanmuuttajille olennaista tietoa vapaa-ajan merkityksestä Suomessa ja sen viettämisen mahdollisuuksista Oulussa.

Oppaan sisältö mukaillee selkokieltä ja siinä on otettu huomioon yhteistyökumppanimme Homelike Oulu -hankkeen asettamat tavoitteet ja vaatimukset. Opinnäytetyön teoriaosuus koostuu vapaa-aikaan, monikulttuuriseen nuorisotyöhön ja kotoutumiseen liittyvästä lähdekirjallisuudesta.

Opinnäytetyön lopputuloksena oli Let`s go! -opas, joka tiedottaa Oulun kaupungin, kolmannen sektorin sekä yksityisten palvelutuottajien tarjoamista harrastusmahdollisuuksista maahanmuuttajanuorille. Opas on kahdeksan sivua pitkä. Oppaassa olevat harrastusmahdollisuudet on jaettu liikunta-, ulkoilu-, ja pelipaikkoihin sekä kulttuuriin ja nuorisotoimintaan. Keräsimme oppaassa olevat tiedot internetistä ja otimme huomioon Homelike Oulu -hankkeen työntekijöiden näkemykset sekä haastattelimme maahanmuuttajanuoria Oulun aikuiskoulutuskeskuksessa. Oppaan kehittämiseksi kysyttiin palautetta asiantuntijoilta sekä kohderyhmältä prosessin aikana. Oppaasta tehtiin painettu paperiversio.

Oppaamme on tulevaisuudessa saatavissa muun muassa Kansainvälisestä toimintakeskuksesta Villa Victorista sekä Nuorisoasiainkeskuksesta, joissa se on kohderyhmän saatavilla. Opastamme voivat hyödyntää maahanmuuttajanuorten lisäksi nuorisotyön ja monikulttuurisen työn työntekijät. Opastamme voidaan tulevaisuudessa kehittää paremmin kohderyhmän tarpeita vastaamaan päivittämällä siinä olevia tietoja, mikäli ne muuttuvat.

Asiasanat: maahanmuuttaja, monikulttuurisuus, kotoutuminen, nuori, vapaa-aika

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

Authors: Ali Mirjami, Pihlajaniemi Pauliina, Toljamo Jaana and Valle Elina

Title of thesis: Let's go! Guide of leisure activities in Oulu for young immigrants

Supervisors: Kurtti Aira and Tammi Raija

Term and year: Autumn 2011

Number of pages: 52+1 appendix page+

Guide

The number of immigrants in Finland and in Oulu has clearly increased over the last years. The law on the promotion of the integration of immigrants orders that the authorities must offer proper guiding and counseling on actions meant to help the integration and to get to know the working life and services. Our cooperation partner was the project Homelike Oulu. We want to offer relevant information on the meaning of leisure to young immigrants and the different possibilities to spend it in Oulu. The theoretical part of the thesis consists of the frame of reference about leisure, multicultural youth work and integration.

The aim of the project was to create a guide of different leisure activities in Oulu for young people who had recently immigrated to Oulu. The goal was to write a clear and tempting and easy-to-read guide for the immigrants.

The final product of our project is an eight-page guide Let's go! It gives information on the leisure activities directed for young immigrants. We introduce services offered by the city of Oulu, the third sector and private enterprises. The leisure activities in the guide have been divided into sports, outdoor recreation and games facilities and cultural and youth welfare facilities. We collected the information for this guide from the internet and we listened to the workers of the project Homelike Oulu and we interviewed young immigrants in the adult education centre of Oulu. During the process various experts as well as the target group were asked for feedback in order to improve the guide. The guide will be published on paper.

In the future our guide will be available for instance in the international activity center Villa Victor and in the youth center where the young immigrants can easily find it. Besides the young immigrants, youth workers and workers in the multicultural field can find our guide useful. In case there are changes in the information, our guide can be updated in order to make it better to meet the needs of young immigrants.

Keywords: immigrant, multiculturalism, integration, young people, leisure

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	3
ABSTRACT	4
1 JOHDANTO	6
2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE	8
2.1 Ammatilliset tavoitteet.....	9
3 VAPAA-AJAN TOIMINTA NUORTEN KOTOUTUMISEN TUKENA	12
3.1 Vapaa-aika ja harrastukset	14
3.2 Monikulttuurinen nuorisotyö.....	17
3.3 Kotoutuminen	20
4 LET'S GO! -OPPAAN KEHITTÄMINEN	25
4.1 Oppaan suunnittelu ja toteutus	27
5 ARVIOINTI	35
5.1 Oppaan arviointi.....	35
5.1.1 Selkokieli.....	37
5.2 Opinnäytetyön prosessi	39
5.3 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	41
6 POHDINTA	44
6.1 Jatkokehitysideat	46
LÄHTEET	48
LIITTEET	53

1 JOHDANTO

Monikulttuurisuus on nykyään ajankohtainen aihe Suomessa, sillä maahanmuuttajien määrä kantaväestöön verrattuna on viime vuosina lisääntynyt selvästi. Esimerkiksi vuonna 1990 Suomeen tuli 13 558 maahanmuuttajaa, mikä oli 2,7 ‰ Suomen väkiluvusta. Vuonna 2010 luku oli jo 25 636 eli 4,8 ‰ keskiväestöstä (Tilastokeskus-Väestömuutokset 2011.) Oulun väkiluvusta noin 2,2 % on ulkomaalaistaustaisia henkilöitä, joka tarkoittaa noin 5500 henkilöä. Pohjois-Pohjanmaalle maahanmuuttajia tulee vuosittain 280 henkilöä, ja nimenomaan Ouluun heitä tulee 150. Vuonna 2009 maahanmuuttajia tuli Pohjois-Pohjanmaalle aiempaa enemmän, 540 henkilöä, Ouluun tuli 380. (Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus 2010, 11, 19.)

Maahanmuuttajalla tarkoitetaan kaikkia maahanmuuttaneita henkilöitä, jotka saapuvat pysyvästi maahan. Maahanmuuttaja-käsite kattaa kaikki alakäsitteet, kuten pakolainen, turvapaikanhakija, siirtolainen sekä paluumuuttaja. (Cantell 2000, 39.) Nykyään Suomeen muutetaan eniten opiskelemaan, töihin tai perheen takia (Maahanmuuton vuosikatsaus 2010, 3). Pakolainen on kansainvälistä suojelua tarvitseva henkilö, jolla on perusteltua aihetta tulla vainotuksi kotimaassaan rotunsa, uskontonsa, kansallisuutensa, tietyn yhteiskuntaluokkaan kuulumisensa tai poliittisen mielipiteensä johdosta. Turvapaikanhakijalla tarkoitetaan Suomeen omasta kotimaastaan tai jostain ei-turvallisesta maasta tulleita henkilöitä, jotka hakevat turvapaikkaa. (Räty 2002, 16–18.)

Opinnäytetyönä teimme oppaan Ouluun vastatulleille maahanmuuttajanuorille kaupungin vapaa-ajan toimintamahdollisuuksista. Opinnäytetyömme tehdään yhteistyössä Homelike Oulu -hankkeen kanssa. Homelike Oulu -hankkeen taustalla ovat Oulun kaupungin kotouttamisohjelma sekä Tavoitteena kansainvälinen työvoima -ohjelma. Homelike Oulu -hanke vastaa Oulun kasvaneeseen maahanmuuttajamäärään tarjoamalla alkuvaiheen ohjaus- ja neuvontapalveluita maahanmuuttajille. Ensisijaiseen kohderyhmään kuuluvat Oulussa asuvat, Ouluun asettuvat ja tänne muuttoa harkitsevat ulkomaalaiset unohtamatta kysei-

selle kohderyhmälle palveluja tarjoavia viranomais- ja muita toimijoita. Homelike Oulu -hankkeen keskeisiä tavoitteita ovat maahanmuuttajien alkuvaiheen ohjauksen ja neuvonnan palveluprosessien kehittäminen yhtenäisemmäksi ja saatavuttavammaksi verkostorakenteella. Hankkeen muita pääasiallisia tavoitteita ovat maahanmuuttajien ohjausta ja neuvontaa tukevien materiaalien tuottaminen (esitteet, oppaat, www-sivut) sekä kansainvälisyysnäkökulman lisääminen peruspalvelutuotannossa. (Homelike Oulu -hanke 2008.)

Harrastukset ja ystävät ovat tärkeitä maahanmuuttajanuoren kotoutumisprosessissa. Monikulttuurisia nuoria on tähän mennessä osallistunut kuitenkin kunnalliseen nuorisotoimintaan vähän. Syitä tähän ovat esimerkiksi muualta tulleiden nuorten vähäinen tietämys toiminnasta sekä nuorten väliset ennakkoluulot. (Petrell 2009, 8.) Maahanmuuttajanuorten kanssa tehtävässä työssä on hyvin tärkeää heidän integroitumisensa edistäminen. Hyväksymisen kokemuksella on erittäin paljon merkitystä nuorille ja sitä pitäisikin saada sekä vanhemmilta kotona ja ikätovereilta koulussa ja harrastusten parissa. Syrjäytyminen uhkaa jopa 45 prosenttia 15–25-vuotiaista maahanmuuttajataustaisista nuorista ja sillä on yhteyttä heidän häiriökäyttäytymiseensä. (Niemi 2009, 101.) Syrjäntäkokemukset vaikeuttavat kotoutumista ja voivat lisätä maahanmuuttajien epäluuloa valtaväestöä kohtaan (Joronen 2009, 20).

Opinnäytetyömme toiminnallinen tavoite on antaa tietoa maahanmuuttajanuorille heidän vapaa-ajan toimintamahdollisuuksistaan ja saada heitä osallistumaan siihen. Tämä voi vahvistaa heitä sosiaalisesti. Tulostavoite opinnäytetyössämme on valmistaa painettu opas Oulun harrastusmahdollisuuksista. Pidämme tärkeänä, että maahanmuuttajanuoren ja nuoren aikuisen kotoutuminen nähdään entistä kokonaisvaltaisempaan heidän elämänsä näkökulmasta, mikä osaltaan lisää heidän hyvinvointiaan. Aiheen valintaan vaikutti olennaisesti sen yhteiskunnallisen ajankohtaisuuden lisäksi oma kiinnostuksemme monikulttuurista työtä kohtaan. Työllistymismahdollisuudet ovat maahanmuuttajatyössä tulevaisuudessa hyvät. Sen lisäksi monikulttuurisuus näkyy jokaisella sosiaalialan työalueella, joten sosionomi tarvitsee monikulttuurisen ohjaamisen ja neuvonnan taitoja arjen asiakaskohtamisissa.

2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE

Opinnäytetyöprojektimme tulostavoitteena on valmistaa vasta Ouluun tulleille maahanmuuttajanuorille kirjallinen "Let's go!" -opas, joka voidaan kääntää heidän tarvitsemilleen kielille. Tuotteemme keskittyy vapaa-ajan toimintamahdollisuuksien kartoittamiseen ja esittelyyn.

Opinnäytetyömme toiminnallisena tavoitteena on antaa nuorille maahanmuuttajille tietoa heitä kiinnostavista vapaa-ajan toimintamahdollisuuksista ja harrastuksista Oulussa sekä saada heitä osallistumaan niihin. Nykyisin tietoa harrastusmahdollisuuksista on saatavana hajallaan eri paikoista, mikä on hankalasti löydettävissä juuri Suomeen tulleen näkökulmasta. Lisäksi muun muassa opetustoimesta ja terveyden alalta oppaita ja muussa muodossa olevaa infomateriaalia on olemassa, mutta vapaa-ajan osalta ohjausmateriaalia ei ole koottuna yhteen. Yksi tiedonlähde on selkeämpi ja käytännöllisempi vasta maahan tulleelle kuin esimerkiksi internetin hakutulosten informaatiotulva. Meidän oppaassamme on selkeästi ja johdonmukaisesti esitelty pääasiat, mitä harrastuspaikoissa voi tehdä ja siitä nuori voi löytää oman lajinsa. Olemme ottaneet huomioon myös, mistä maahanmuuttaja voi hakea tarvittaessa lisätietoa häntä kiinnostavista harrastuksista. Tämän takia olemme laittaneet tuotteeseemme paikkojen yleiset internet-osoitteet. Lopullisena tuloksena oppaamme voi helpottaa maahanmuuttajanuorten kotoutumisprosessia tulevaisuudessa Suomeen ja Ouluun ja edistää näin heidän integroitumistaan suomalaiseen yhteiskuntaan.

Työmme tehtiin yhteistyössä Homelike Oulu -hankkeen kanssa. Hankkeen rahoittajat ovat Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus ja Oulun kaupunki. Sen toteutuksesta vastaa Oulun kaupungin keskushallinto, nuorisosiainkeskus, sosiaali- ja terveystoimi sekä Oulun elinkeinoliikelaitos BusinessOulu. Homelike Oulu -hankkeen toiminta kattaa koko kaupunkiorganisaation ja hankkeen tuotokset tulevat kaikkien maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalvelutyötä tekevien käyttöön. Hankkeessa keskitytään erityisesti maahanmuuttajien alkuvaiheen ohjaus-

ja neuvontapalveluiden kehittämiseen sekä kansainvälisyysnäkökulman lisäämiseen Oulun kaupungin asukkailleen tarjoamissa peruspalveluissa. Tavoitteena on luoda mallit maahanmuuttajille suunnatusta yrityspalveluneuvonnasta, työhönvalmennuksesta sekä nuorten urapajatoiminnasta. (Oulun kaupunki 2011.) Hankkeen alkaminen ennen uuden lain kotoutumisen edistämistä voimaantuloa osoittaa sen olevan kotoutumista edistävän toiminnan edelläkävijä ja avaavan samalla uusia näkökulmia kotoutumiseen ja sen tukemiseen.

Opinnäytetyömme vastaa hyvin Homelike Oulu -hankkeelle asetettuihin tavoitteisiin, koska tuotamme materiaalia, joka tukee maahanmuuttajien ohjausta ja neuvontaa. Opas sisältää asioita, joista maahanmuuttajanuoret haluavat saada tietoa Suomeen tullessaan. Nämä asiat selvitimme haastattelemalla maahanmuuttajanuoria sekä heidän kanssaan työskenteleviä ammattilaisia erilaisissa ympäristöissä nuorisokahvila Bysiksellä, Kansainvälisessä toimintakeskus Villa Victorissa ja Oulun aikuiskoulutuskeskuksen järjestämässä maahanmuuttajille tarkoitettussa koulutuksessa.

2.1 Ammatilliset tavoitteet

Opinnäytetyöllä on tavoitteena osoittaa taitoa käytännöllisen ammatillisen taidon ja teoreettisen tiedon yhdistämiseen niin että tiedosta on jotakin hyötyä alan ihmisille (Vilkkä & Airaksinen 2004, 42). Sosionomin keskeisiä ammatillisia osaamisalueita ovat sosiaalialan eettinen osaaminen ja palvelujärjestelmäosaaminen, asiakastyön osaaminen, yhteiskunnallinen analyysitaito, reflektiivinen kehittämis- ja johtamisosaaminen, yhteisöllinen osaaminen ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen sekä itsensä kehittäminen, viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, kehittämistoiminnan osaaminen, organisaatio- ja yhteiskuntaosaaminen, kansainvälisyysosaaminen. (Oulun seudun ammattikorkeakoulu 2010.)

Opinnäytetyömme vastaa näihin sosionomin osaamisalueisiin etenkin ohjauksen, neuvonnan ja tiedottamisen osa-alueilla. Sosiaalialan työntekijä ohjaa, neuvoo ja tiedottaa asiakasta hänen eri elämäntilanteissaan ja tavoitteenamme on oppia opinnäytetyöprosessissamme näitä taitoja. Sosionomin osaamiseen

kuuluu viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, ja niiden kehittyminen liittyy opinnäytetyöprosessiimme. Kansainvälisyysosaaminen on luonnollinen osa työtämme, joka liittyy vahvasti erilaisten kulttuurien ja eri kansojen tuntemukseen. Opinnäyteprosessissa kehitämme omaa yhteisöllistä ja yhteiskunnallista osaamistamme. Nuoret ovat yhteiskunnan tulevaisuuden toimijoita ja he ovat myös tärkeitä vapaa-ajan palveluiden kuluttajia. Oppaamme avulla maahanmuuttajanuoret voivat luoda yhteyksiä toisiin nuoriin ja muodostaa omaa sosiaalista verkostoaan. Tämä on tärkeää yksilön kotoutumisen kannalta.

Sosiaalialan ammattilainen edistää asiakkaan sellaista osallisuutta, joka mahdollistaa hänen vaikuttamiskeinojaan omaa elämäänsä koskevissa päätöksissä ja toimissa. Sosiaalialan ammattilainen myös parantaa sosiaalista oikeudenmukaisuutta asiakkaiden elämän lisäksi myös koko yhteiskunnassa. Sosionomin tehtävä on estää ihmisen negatiivista syrjintää, joka johtuu mahdollisesti kulttuurista, ihonväristä, rodusta tai uskonnosta (Talentia 2009, 8–9.) Opinnäytetyöme ansiosta on mahdollista, että maahanmuuttajanuoren tietoisuus suomalaisesta vapaa-ajan toiminnasta lisääntyy ja hän voi halutessaan osallistua siihen, mikä voi auttaa hänen kotoutumistaan Suomeen. Toisaalta kun suomalaiset kohtaavat hyvin Suomeen kotoutuneita maahanmuuttajia, pitkällä aikavälillä syrjintä voi vähentyä ja näin suomalaisessa yhteiskunnassa yhdenvertaisuuden ajatus toteutuu. Ammatillisesti saamme opinnäytetyöprojektista keinoja tiedottaa ja ohjata nuoria osallistumaan nuorisotyöhön ja parantaa tasavertaisuuden toteutumista käytännössä. Kun maahanmuuttajanuoret saavat tietoa vapaa-ajan harrastusmahdollisuuksista oppaastamme selkokielellä, lisääntyy heidän mahdollisuutensa osallistua siihen tasavertaisesti.

Ammatillisesti meillä on tavoitteena oppia ja laajentaa opinnäyteprosessissa omaa monikulttuurista tietouttamme. Tätä tietoa voimme käyttää hyödyksi työelämässä. Monikulttuurinen työ on lisäksi opettavaa sekä työntekijälle että asiakkaalle. Asiakkaat tuovat tilanteisiin omaa kulttuuriaan ja siihen kuuluvia erilaisia toimintatapoja ja -mahdollisuuksia. Työntekijä puolestaan tutustuttaa maahanmuuttajaa suomalaiseen yhteiskuntaan ja kulttuuriin. Prosessi kasvattaa molempia osapuolia. Työskennellessämme sosionomina pyrimme edistämään

asiakkaiden keskinäistä yhdenvertaisuutta, monikulttuuristen asiakkaiden osallisuutta yhteiskunnassa ja heidän kuulemistaan heitä koskevissa asioissa. Asiakastyön kohtaamiset ovat yksi tapa avata omia silmiä näkemään yhteiskunnassa vallitsevia arvoja ja asenteita.

Opinnäytetyön oppimistavoitteena ryhmällämme on perehtyä projektityön tekemiseen ja projektivastaavana toimimiseen. Osana projektityöskentelyn oppimisessa on tietenkin yhteistyön tekeminen prosessin aikana opiskelijaryhmämme sisällä, mutta vielä vahvemmin oppiminen yhteistyön tekemisestä erilaisten toimijoiden, kuten monikulttuurisuustyötä tekevien ammattilaisten, heidän asiakkaidensa ja tietenkin yhteistyökumppanimme Homelike Oulu -hankkeen kanssa. Samalla oman opinnäytetyöprosessimme edetessä voimme saada käsitystä EU:n rahoittaman projektin toimintavasta, mikä tulevaisuuden työelämässä on tärkeää osaamista.

Tavoitteena opinnäytetyöprosessissa meillä on lisäksi oppia ideoimaan, suunnittelemaan, painattamaan ja julkaisemaan ohjausmateriaaleja. Tavoitteenamme on lisäksi oppia ottamaan huomioon asioita, joita kohderyhmä materiaalille erityisesti asettaa. "Let's go!" -oppaassa tällaisia asioita ovat muun muassa selkokielisyys, selkeä tekstin asettelu sisällössä, havainnollistavien kuvien käyttö ja kiinnostusta herättävä ulkoasu.

3 VAPAA-AJAN TOIMINTA NUORTEN KOTOUTUMISEN TUKENA

Nuorilla tarkoitetaan alle 29 -vuotiaita henkilöitä (Nuorisolaki 2006/72). Nuoruusikä on identiteetin kehittymisen aikaa. Nuoret tekevät päätöksiä, keitä he ovat ja mitä he tulevaisuudelta haluavat (Talib & Lipponen 2008, 77.) Identiteetin kehittyminen nuoruudessa voi olla haastavaa, etenkin jos nuori joutuu olemaan mukana erilaisissa yhteisöissä ja jopa niiden välillä. Erilaisia odotuksia voi tulla esimerkiksi kodilta ja yhteiskunnalta. Kotoa voi tulla paineita käyttäytyä oman kulttuurin tapojen mukaisesti ja ne voivat poiketa yhteiskunnan odotuksista. Nuoren kasvaessa hänen kognitiiviset taitonsa kehittyvät ja kannattelevat minän rakennusprosessia. (Paavola & Talib 2010, 62; Niinivaara 2011, 52.)

Lasten ja nuorten kasvu ja kehitys tapahtuu yleensä paikallisesti, osana paikallista tai kansallista arvomaailmaa tai kulttuuria. Kun nuori on samanaikaisesti osallisena useista keskenään erilaisista maailmoista, esimerkiksi kahden kulttuurin välillä, se hajaannuttaa hänen kasvuympäristöään. (Haikkola 2010, 28.) Maahanmuutto ja identiteetti ovat yhteydessä toisiinsa. Tietoisuus omasta itsestä heikentyy ihmisen muuttaessa toiseen maahan. Muuton jälkeen yksilön onkin muokattava identiteettinsä kieleen ja kulttuuriin sekä uuteen paikkaan sopivaksi. (Talib & Lipponen 2008, 76.) Vähemmistöön kuuluvat maahanmuuttajataustaiset nuoret valitsevat ja muokkaavat identiteettejään moniulotteisemmin kuin valtaväestön nuoret. He voivat samaistua sekä kansalliseen yhteisöön ja kulttuuriin, paikalliseen yhteisöön että omaan vähemmistöryhmäänsä. (Paavola & Talib 2010, 63.)

Murrosikäiset nuoret kokeilevat omia rajojaan ja etsivät minuuttaan, olivatpa he sitten suomalaisia tai ulkomaalaisia. Samaan aikaan, kun maahanmuuttajataustainen murrosikäinen nuori etsii omaa paikkaansa elämässä, hänen täytyy myös löytää paikkansa maahanmuuttajana. Maahanmuuttajanuoren pärjäämiseen vaikuttaa myös perheen hyvinvointi ja vanhempien esimerkki. Mikäli nuori ei

luovu mistään oman kulttuurinsa asioista eikä hyväksy mitään suomalaisesta kulttuurista, hän joutuu ristipaineeseen. Jotta nuoresta kasvaisi aidosti monikulttuurinen, on tärkeää, että hänen vanhempansa pitävät kiinni oman kulttuurin hyvistä puolista ja luopuvat huonoista ja yrittävät löytää hyviä asioita suomalaisesta kulttuurista. (Petrell 2009, 7.)

Yleensä lapsi tai nuori haluaa ystävyysuhteidensa lisäksi kuulua ryhmään. Tämä on merkki lapsen ja nuoren perustarpeesta läheiseen inhimilliseen kiintymykseen toisen kanssa ja sellaiseen kavereiden muodostamaan verkostoon, jonka avulla hän pääsee osalliseksi sosiaaliseen kanssakäymiseen. Lapsen ja nuoren kasvaessa ja irrottautuessa vähitellen vanhemmistaan ystävyys-, kaveri- ja muiden vertaissuhteiden tärkeys hänelle kasvaa. Myönteiset ystävyysuhteet ja vertaisryhmän hyväksyntä ovat lapsen ja nuoren sosiaalisessa maailmassa merkittäviä kehitystä tukevia asioita. Vertaisryhmien sosiaalisissa verkostoissa opitaan itsetuntemusta, itsetuntoa, vertailua, sosiaalisen todellisuuden ymmärtämistä ja sosiaalisia taitoja. Lapsen ja nuoren kehitystä ja kasvua tukee, mikäli hän kokee olevansa vertaisryhmässään pidetty ja hyväksyty. Ihminen voi olla mukana useissa vertaisryhmissä sekä niiden sosiaalisissa verkostoissa, esimerkiksi koululuokan lisäksi erilaisissa harrastuspiireissä, poliittisessa puolueessa ja urheiluseurassa. (Laine 2005, 195, 206.)

Nuorille vapaa-ajanviettotavat ovat erityisen merkityksellisiä, koska niillä on yhteyksiä ystävyysuhteiden ja verkostojen luomiseen, oman identiteetin kehittämiseen, sukupuoli-identiteetin rakentamiseen, aikuistumiseen, kouluttautumiseen ja arvomaailman ja maailmankuvan rakentamiseen. Harrastukset sekä muu vapaa-ajan toiminta saattavat kasvattaa nuorten kulttuurisia ja sosiaalisia taitoja sekä niiden pääomaa. Ne nuoret, joilla on paljon harrastuksia vapaaajallaan, saavat tukea identiteettinsä rakentamiselle, joka auttaa heitä myöhemmässä elämässä. Nuorten aikuistumiseen heidän vapaa-ajan viettoonsa annetuilla paikoilla, mahdollisuuksilla ja ohjauksella voi olla yhteyttä joko positiivisesti tai negatiivisesti. (Helve 2009, 252–253.) Myös Helsingin kaupungissa toteutuneessa tutkimuksessa seurattiin Nuorisoasiainkeskuksen Olohuoneilloissa käyvien ja syrjäytymisvaarassa olevien nuorten somalialaisten miesten

vapaa-ajanviettoa sekä Olohuoneen merkitystä syrjäytymisen ehkäisijänä. Tutkimuksen tulosten mukaan vapaa-ajan mahdollisuuksilla ja ohjauksella voi olla merkitystä nuorten aikuistumiseen joko myönteisesti tai kielteisesti. (Niemi 2009, 101, 104.)

Tilastokeskuksen tutkimuksessa vuosina 1981–2002 selvisi, että vapaa-ajanviettoa arvostetaan huomattavasti enemmän kuin aikaisemmin yleisesti kaikenikäisten suomalaisten keskuudessa, mutta mitä nuoremmista ihmisistä on kyse, sitä isompi merkitys sillä on (Liikkanen 2005, 11–12). Samoin niiden, jotka kokevat vapaa-ajan harrastukset itselleen hyvin tärkeiksi, osuus väestöstä on noussut. Tutkimuksessa selvisi lisäksi, että siihen osallistuneiden nuorimmilla ikäryhmillä, 10–14-vuotiaat sekä 15–24-vuotiaat, joukkuepeleistä ovat suosiossa varsinkin sähly ja jalkapallo, mikä viittaa yhteisöllisyyden ja järjestetyn liikunta- ja urheilutoiminnan osallistumisen tärkeyteen nuoren elämässä (Berg 2005, 158, 166.)

Niemen (2009, 101) tutkimuksen mukaan nuoret maahanmuuttajat kokevatkin kulttuuriset muutokset paljon voimakkaammin kuin heidän vanhempansa. Nuori elää kotoa tulleiden ja yhteiskunnassa yleisesti hyväksytyjen arvojen välimaastossa mukautuen aina kulloinkin sopivalla tavalla, kun hän hakee hyväksytyksi tuloa. Osa tutkimuksessa mukana olleista nuorista, joka ei ollut saanut riittävästi tukea lähtömaansa kulttuurille, piti sen unohtamista syynä jopa syrjäytymiselleen, sillä samalla he kokivat menettävänsä omaa identiteettiään. Tutkimukseen osallistuneet somalialaiset nuoret pitivät tärkeimpinä asioina kotoutumiselleen ylipäättään jotakin järjestettyä toimintaa sekä sitä, että on jokin paikka, jossa viettää aikaa. Tutkimuksessa tuli ilmi myös, että kavereilla on suuri merkitys nuoren tekemisille vapaa-ajalla ja suosituin vapaa-ajan harrastus tutkimuksessa olleilla on jalkapallo. (Niemi 2009, 101, 108–110.)

3.1 Vapaa-aika ja harrastukset

Vapaa-aikaa pidetään yleisesti myönteisenä asiana ja sellaisena, joka tarjoaa tilaisuuksia irrottautua muualla kohdattavista rooli-odotuksista. Vapaa-ajan pitäisi

olla aikaa, mikä mahdollistaa jonkin oman ja tärkeäksi koetun asian tekemisen. Nykyään vapaa-ajan merkitys on korostunut. Nuorista puhuttaessa vapaa-ajalla käsitetään yleensä koulun tai työn ulkopuolista aikaa, joka ei kulu läksyjen tai kotitöiden tekemiseen. Nuoret viettävät paljon ajastaan samanikäisten kanssa. Vapaa-aika on tärkeä osa erityisesti nuorten elämää sosiaalisen hyväksymisen ja sitä kautta itsetunnon kehittymisen ja identiteetin näkökulmista. Samalla se on yksi hyvän elämän mittari. Vapaa-ajanvieton, arvostusten ja identiteetin välillä on yhteys: vapaa-ajallaan ihmiset haluavat tehdä tärkeiksi kokemiaan asioita ja sellaista, mikä tukee heidän minäkäsitystään. Yhteisen vapaan toiminnan ulkopuolelle jääminen voi merkitä pahimmillaan voimakasta emotionaalista osattomuuden kokemusta. (Harinen 2005, 38, 58.)

Sukupuoli vaikuttaa myös lasten ja nuorten vapaa-ajanviettoon. Tytöt viettävät vapaa-aikaa enemmän kotona kuin pojat, ja pojat puolestaan harrastavat enemmän kodin ulkopuolella kuin tytöt. (Joronen 2009, 14.) Harrastukset, erityisesti urheiluharrastukset ja joukkuelajit, tarjoavat usein hyvän väylän tutustua toisiin nuoriin. Nuoren voi olla vaikea löytää paikkaansa koulussa, koska jo valmiit ryhmittymät osoittavat nuorelle tämän paikan oppilashierarkiassa. Toisaalta koulun ulkopuoleltakin on vaikeaa löytää ystäviä ilman sopivaa tutustumistilannetta. Harrastukset perustuvat yleensä vapaaehtoiseen osallistumiseen, joissa nuoret ottavat toisensa mukaan ryhmään ja sen toimintaan avoimemmin kuin kouluympäristössä. Harrastukset rikastuttavat elämää muutenkin kuin antamalla mahdollisuuden luoda uusia ihmissuhteita. Niiden kautta pidetään yllä kuntoa, tunnetaan tekemisen ja onnistumisen iloa sekä rentoudutaan. Harrastamisen merkitys fyysiselle, psyykkiselle ja sosiaaliselle hyvinvoinnille on selvä. (Anttila 2007, 27.)

Helander ja Mikkonen (2002, 11) tutkivat ilman huoltajaa Suomeen tulleiden lasten ja nuorten omia kokemuksia ja psykososiaalista tilannetta Väestöliiton Väestöntutkimuslaitoksen MinorMig-projektissa. Tutkimuksessa todettiin sosiaalisilla verkostoilla olevan vaikutusta ihmisen psyykkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin. Ilman huoltajaa Suomeen tulleiden lasten sosiaaliset verkostot ovat poikkeukselliset, koska niistä puuttuu läheisimmät ja tärkeimmät osat. Täten on tärkeää,

että nuorilla on sellaisia ystäviä ja aikuisia, jotka voivat keskustella heidän kanssaan ja tukea heitä. Kavereiden merkitys nuorille on yhdessäoloa, urheilemista, harrastamista ja hauskan pitämistä. Mikäli nuorella on paljon kavereita, voi se olla yhteydessä hänen muuhun aktiivisuuteensa, harrastamiseensa ja koulussa menestymiseen. Tutkimuksen pojilla oli enemmän harrastuksia kuin tytöillä, minkä osaltaan pääteltiin liittyvän siihen, että heillä oli myös enemmän kavereita. Ne tutkimukseen osallistuneet nuoret, joilla ei ollut ystäviä eikä harrastuksia, kertoivat olevansa yksinäisiä ja masentuneita. (Helander ym. 2002, 76–77, 96.)

Helanderin ja Mikkosen tutkimuksessa (2002) tultiin siihen johtopäätökseen, että Suomessa asuva maahanmuuttajanuori, joka ei tunne suomalaisia, voi olla jollain tapaa ulkopuolinen eikä ”pääse sisälle” samoin kulttuuriin ja toimintaan kuin ne nuoret, joilla on suomalaisia kavereita. Myös kavereiden etnisellä taustalla saattaa olla yhteyttä nuoren sopeutumiseen ja kielen oppimiseen. Harrastukset auttavat maahanmuuttajanuoria sopeutumisessa, kielitaidon parantamisessa, kavereiden löytämisessä sekä voivat piristää muutoinkin. Ne ovat usein hyvä vastapaino koululle senkin takia, että harrastusten avulla nuoret saavat hyväksyntää ja menestystä, koska monet heistä voivat kohdata vaikeuksia koulussa. Tutkimuksen nuoret saivat voimaantumisen kokemuksia ja iloa koulunkäynnistä ja ystävistään. Lisäksi ne nuoret, joilla oli vapaa-ajan harrastuksia, saivat edellisten lisäksi myös niistä voimaantumisen kokemuksia ja iloa. Tutkimuksessa todettiin eri harrastusten voivan joidenkin nuorten tapauksessa helpottaa lisäksi jatkuvaa odottamista ja ahdistusta vastaanottokeskuksessa ja tekemisen siellä vietetystä ajasta mukavampaa. (Helander ym. 2002, 94, 98–99, 110.)

Vapaa-ajalla on näin ollen tärkeä merkitys myös elämässä selviytymisen näkökulmasta. Lähiyhteisön ja palvelujärjestelmän tehtävänä on tukea nuoren kasvua sekä poistaa kasvun esteitä eri elämäntilanteissa ja kasvuympäristöissä. Koti ja koulu nuoren kasvattajina ovat keskeisessä asemassa. Selviytyminen on yhteydessä nuoren hyvinvointiin ja turvallisuuden tunteeseen sekä erilaisten elämänhallintaresurssien, erityisesti sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman, hallintaan. Selviytyessään nuori kokee kuuluvansa siihen yhteisöön, jossa elää eli

hän integroituu siihen, mutta kokee samalla voivansa itse vaikuttaa omaan elämäänsä ja olla oman elämänsä toimija. Toisaalta nuori voi myös jäädä kiinnittymättä yhteisöön ja yhteiskuntaan, usein johtuen erilaisista ongelmista eri elämänalueilla. Ongelmat voivat olla lähtöisin kotoa tai koulusta, mutta ne voivat olla myös vapaa-ajan ongelmia. (Lämsä 1999, 54.)

Harrastamisesta ja vapaa-ajan palveluista puhuttaessa on pidettävä mielessä, että vapaa-ajan käsite on voimakkaasti kulttuurisidonnainen ilmiö. Vapaa-ajan käsite liittyy voimakkaasti palkkatyön yhteiskuntaan, mikä merkitsee, että sitä usein tarkastellaan työn vastakohtana, sitä täydentävänä ja arkea ajallisesti järjestävänä. Toisaalta vapaa-aikaa on yhä useammin alettu määritellä myös yksityisestä elämämpiiristä käsin, jolloin korostetaan perheen ja läheisten ihmissuhteiden merkitystä tai yksilöllisyyttä. (Joronen 2009, 12.) Harrastamisen ja vapaa-ajan merkitys ei kaikissa kulttuureissa avaudu samalla tavalla kuin suomalaisessa kulttuurissa, jossa aktiivinen kansalaisuus määrittyy paljolti yhteiskunnallisen osallisuuden ja kollektiivisen tekemisen kautta. Vaikka monikulttuurisen perheen nuoret eivät harrastaisi mitään aktiivisesti, se ei tarkoita automaattisesti sitä, että he ovat passiivisia. (Honkasalo, Harinen & Anttila 2007, 22.)

3.2 Monikulttuurinen nuorisotyö

Kulttuuri on se osa ihmisen maailmankuvaa, mikä hänelle periytyy menneestä. Se heijastaa perinteisiä hyvän ja oikean elämäntavan ihanteita ja ihmiset vahvistavat ja uudentavat näitä käyttämällä niitä hyväkseen muokatessaan ja kehittäessään itseään. Kulttuuri on yhteisen etnisen identiteetin voimavara, joka muuntuu ja saa uusia merkityksiä kohdatessaan muita kulttuureja ja etnisiä ryhmiä. Kulttuuriin kuuluvia asioita ovat esimerkiksi tavat ja perinteet, uskonnolliset käsitykset, käsitykset oikeasta ja väärästä sekä koko maailmankuva. Kulttuuri on kiinteässä yhteydessä ihmisen identiteettiin. (Liebkind 1994, 21–22.)

Monikulttuurisuudella tarkoitetaan erilaisuuden hyväksymistä ja arvostamista, tasa-arvoa niin yksilöiden kuin kulttuurienkin välillä sekä yhteisesti sovittuja pelisääntöjä ja rajoja. Yhteiskunnan monikulttuurisuus tulisi nähdä erilaisten ihmis-

ten olemassaolon lisäksi myös poliittisena ohjelmana, yhteiskunnan rakenteiden muutoksena. Monikulttuurisessa yhteiskunnassa eri kulttuurien edustajat ja eri kulttuurit elävät tasa-arvoisessa asemassa keskenään. Niiden tulisi olla vuorovaikutuksessa keskenään siten, että niistä muodostuu toimiva ja kaikkien yhteiskunnan jäsenien oikeuksia kunnioittava kokonaisuus. (Räty 2002, 46–47.)

Monikulttuurisen toiminnan tärkeimpänä tavoitteena on lisätä suomalaisten ja maahanmuuttajien keskinäistä vuorovaikutusta ja näin edistää suvaitsevaisuutta nuorten parissa ja integroida maahanmuuttajanuoria suomalaiseen yhteiskuntaan. Monikulttuurisuus nuorisotyössä ei Suomessa ole vielä kuitenkaan vakiintunut täysin osaksi kansallisia käytäntöjä. Käytännön tavoitteisiin herätään usein vasta siinä vaiheessa, kun maahanmuuttajanuorten osuus kasvaa esimerkiksi nuorisotalojen kävijämäärässä. (Niemi 2009, 100.) Monikulttuurinen nuorisotyö, kuten muukin nuorisotyö, on nuoren kohtaamista hänen arjessaan sekä arjen sietämisen ja terveen kehittymisen tukemista. Monikulttuurisen nuorisotyön ohjaajan tehtävinä ovat roolimallina olo, nuorten osallistumisen edistäminen ja heidän ongelmanratkaisutaitojensa kertyminen, tietoisuuden herättäminen ja kriittinen vaikuttaminen (Cantell 2000, 100–102). Nuorisotyöntekijä on koulutettu huomaamaan monikulttuurisessa nuorisotyössä nuorten erilaiset taustat ja vaihtelevat tarpeet. Hänellä on herkkyyttä ja uskallusta myös korostaa joidenkin nuorten osallisuuden tukemista. Monikulttuurisessa nuorisotyössä on keskeistä ottaa huomioon, että nuorisokasvatus tapahtuu aina tietyissä yhteiskunnallisissa kehyksissä. Siksi ihmisten ja heidän arvomaailmojen erilaisuus sekä etniset, sukupuoliset ja uskonnolliset erot, seksuaalinen suuntautuminen ja kulttuuriset oikeudet on tärkeää tunnustaa. Yksi tunnustamisen ja vuorovaikutuksellisen osallistumisen lähtökohta on kasvattajan ja nuoren välinen neuvottelu. (Honkasalo ym. 2007, 17–18.)

Monikulttuurisen nuorisotyön toteutumisen muotoja Oulussa ovat nuorille suunnattu tieto- ja neuvontapalvelu, työpajatoiminta, nuorisojärjestöjen toiminnan tukeminen ja pyrkimys edistää nuorten vaikuttamisen mahdollisuuksia. Nuorisosiainkeskuksen monikulttuurisuustyössä toimintatapoja ovat kotoutumisen tukeminen, organisaation ja palvelutahojen palveluista tiedottaminen, palvelujen

kehittäminen etnisten ja muiden vähemmistöryhmien tarpeisiin sekä rasismia ja syrjintää ehkäisevän toiminnan järjestäminen. (Oulun kaupunki 2007, 23–24.)

Esimerkkinä Oulun kaupungin keskushallinnon alainen Kansainvälinen toimintakeskus Villa Victor järjestää monikulttuurisia kotouttamispalveluita kuten erilaisia tapahtumia ja infotilaisuuksia, kursseja, kerhoja ja juhlapäivien viettoja, jotka ovat kaikille avoimia. Tärkeimpiä toimintoja maahanmuuttajille ovat suomenkielen kurssit, itämaisten pelien illat, lasten kerhot ja eri kulttuurien teemapäivät. Monikulttuuriset kotouttamispalvelut tekevät myös aktiivista yhteistyötä muiden maahanmuuttajatyötä tekevien organisaatioiden kanssa. Asiakaskäytössä Villa Victorin tiloissa on tietokoneita ja erikielisiä lehtiä. (Oulun kaupunki 2007, 25.)

Maahanmuuttajataustaisilla lapsilla ja nuorilla on kantasuomalaisia enemmän haasteita harrastustoimintaan osallistumiselle. Tämä johtuu siitä, että vanhemmilla ei välttämättä ole tietoa lapsille ohjatusta toiminnasta. Osa syy on myös harrastusten maksullisuudella, mikä saattaa sulkea joitain taloudellisesti huonompiosaisia pois toiminnasta. Joissain yhteisöllisyyttä arvostavissa kulttuureissa yhdessäoloa perheen ja sukulaisten kanssa pidetään esimerkiksi liikuntaharrastusta tärkeämpänä. (Talib & Lipponen 2008, 131.) Monikulttuurisia vanhempia tulisi tiedottaa myös siitä, mitä suomalainen nuorisotoiminta pitää sisällään. Nuorisotoiminnan olisi syytä avata suhteita näiden nuorten perheisiin tai ainakin pyrkiä tunnistamaan ja ymmärtämään nuorten perhesuhteisiin kiinnittyvät yksilölliset ja muuttuvat kiinnikkeet, eri ”vapausasteet”, samoin kuin tiedottamaan omasta toiminnastaan myös perheisiin päin. (Honkasalo, Harinen & Anttila 2007, 20.)

Nuorten vapaa-aikatutkimuksessa 2009 todettiin monikulttuuristen ja muiden nuorten näkemuserojen olevan useissa asioissa aika pieniä vapaa-ajan tarjonnassa ja toiminnassa. Esimerkiksi asuinpaikalla järjestetty toiminta koetaan yhtä kiinnostavaksi. Monikulttuuriset nuoret haluavat suomalaisia nuoria useammin yhteistä toimintaa tytöille ja pojille. Tietyt osallistumisen esteet korostuvat kuitenkin monikulttuurisilla nuorilla muita enemmän, esimerkiksi läksyjen määrä ja

rahan puute. Monikulttuuristen nuorten vanhemmat ovat lisäksi lastensa toimintaan osallistumista vastaan muita enemmän. Toimintaan osallistumattomuus voi johtua kysynnän ja tarjonnan kohtaamattomuudesta, mikä voi johtua nuorten asenteista toimintaa kohtaan. Monikulttuuriset nuoret pitävät yleisemmin järjestötoimintaa vanhanaikaisena ja nuorille tarjottavaa toimintaa turhana leikkimisenä. (Myllyniemi 2009, 59.)

3.3 Kotoutuminen

Kotoutuminen on maahanmuuttajan yksilöllistä kehitystä tavoitteena osallistua yhteiskunnan työelämään ja toimintaan samalla omaa kieltään ja kulttuuriaan säilyttäen (Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 1999/493). Yksi hyvä vaihtoehto maahanmuuttajalle on uudessa maassa akkulturaatioteorian mukaan sopeutuminen. Teorian mukaan tällöin maahanmuuttaja osallistuu yhteiskunnalliseen elämään samalla säilyttäen omia kulttuurisia piirteitään. Tämä tuottaa hänelle vähiten akkulturaatiostressiä. Vaihtoehtoja sopeutumiselle ovat akkulturaatioteorian mukaan syrjäytyminen, eristäytyminen ja sulautuminen. Syrjäytyessään maahanmuuttaja ei osallistu yhteiskunnalliseen elämään ja on menettänyt omat kulttuuriset piirteensä, eristäytyessään maahanmuuttaja on kiinnostunut vain omasta kulttuuristaan eikä osallistu yhteiskunnalliseen elämään. Kun maahanmuuttaja sulautuu, hän osallistuu yhteiskunnalliseen elämään, mutta unohtaa täysin oman alkuperäisen kulttuurinsa. (Niemi 2009, 101.)

Kotoutumisen prosessi etenee vähitellen. Maahanmuuttaja paikantaa itsensä Suomeen, kotiutuu uuteen ympäristöön ja selvittää suhdettaan uuteen kulttuuriin ja uskontoon. Kotoutuessaan maahanmuuttaja hakee paikkaansa ja identiteettiään sopusoinnussa oman taustansa ja uuden yhteiskunnan kanssa. Erityisesti vastaanottajamaan kannalta integraatio nähdään suuremman yhteisön sopeutumisena ja mukautumisena uuteen yhteiskuntaan. Kotoutuja pitää Suomea kotinaan, josta voi vierailta myös synnyinmaahan. (Pentikäinen 2005, 249.)

Kotoutumisen edistämisen tavoitteena kunnalla ja muilla paikallisilla viranomaisilla on tukea paikallisesti tai seudullisesti kansainvälisyyttä, tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä edistää eri väestöryhmien keskinäistä myönteistä vuorovaikutusta. Tavoitteena on myös edistää hyviä etnisiä suhteita ja kulttuurien välistä kanssakäymistä ja maahanmuuttajaryhmien osallisuutta sekä tukea mahdollisuuksia oman kielen ja kulttuurin säilyttämiseen. Alaikäisen maahanmuuttajan kanssa kunta laatii kotoutumissuunnitelman, mikäli alaikäisellä on siihen tarvetta yksilöllisten olosuhteidensa takia. Suunnitelma laaditaan aina alaikäiselle ilman huoltajaa saapuneelle ja oleskeluluvan saaneelle. Sen tarvetta arvioitaessa ja sitä laadittaessa on selvittävä alaikäisen toivomukset ja mielipide sekä otettava ne huomioon. Suunnitelma liitetään perheen kotoutumissuunnitelman ja alaikäiselle laadittavien muiden asiaan liittyvien suunnitelmien kanssa. Kotoutumissuunnitelma tehdään yhdessä lapsen tai nuoren ja hänen huoltajansa tai edustajansa kanssa. (Laki kotoutumisen edistämisestä 2010/1386.) Kotoutumissuunnitelmassa sovitaan konkreettisesti niistä toimenpiteistä joiden avulla maahanmuuttaja voi hankkia työelämässä, koulutuksessa sekä muussa yhteiskunnallisessa osallistumisessa tarvittavia valmiuksia. (Oulun kaupunki 2007, 15–16.) Lain kotoutumisen edistämisestä tavoitteena on siis lisätä maahanmuuttajanuorten tietoisuutta järjestetystä toiminnasta ja edistää heidän osallistumistaan siihen. Tämä on meidänkin työmme toiminnallisena tavoitteena ja valmistamamme opas voi tukea esimerkiksi Kontinkankaan yksikössä ja OAKK:lla järjestettävän opetuksen yksilöllistä ohjausta.

Kotouttamisen tavoitteena on maahanmuuttajien oikeuksien ja velvollisuuksien tasapainottaminen ja aktiivisuuden tukeminen. Maahanmuuttopolitiikan peruslähtökohta on maahanmuuttajien joustava ja tehokas integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan ja työelämään. (Cantell 2000, 52.) Maahanmuuttajalle tarjotaan palveluita hänen elämäntaitojensa parantamiseksi ja sosiaalisen vahvistumisen tueksi. Maahanmuuttajalle tiedotetaan hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan suomalaisessa työelämässä ja yhteiskunnassa. Maahanmuuttajaa informoidaan myös palvelujärjestelmästä ja muista kotoutumista edistävästä lakisääteisistä toimenpiteistä. Yhteiskunnan erityisiä tukitoimia tarvitsee maahanmuuttaja, jolla on tarve tehostetuille kotouttamistoimenpiteille esimerkiksi

iän, perhetilanteen, luku- ja kirjoitustaidottomuuden tai muun vastaavan syyn perusteella on huomioitu laissa kotoutumisen edistämisestä. Kun kotoutumisen edistämislakia sovelletaan alle 18-vuotiaaseen, on kiinnitettävä erityistä huomiota lapsen etuun ja kehitykseen. (Laki kotoutumisen edistämisestä 2010/1386.)

Nuorten maahanmuuttajien hyvinvointiin vaikuttavia asioita tutkineet Liebkind ja Jasinskaja-Lahti (2000, 112–114) selvittivät, kuinka akkulturaatio-ongelmat kuten syrjintäkokemukset ja kokemukset perheen antamasta tuesta vaikuttivat maahanmuuttajanuorten psyykkiseen hyvinvointiin. Maahanmuuttajan Suomeen tuloikä tai hänen iällään ei ole yhteyttä nuoren akkulturaatio-ongelmiin, perhearvoihin tai psyykkiseen hyvinvointiin. Nuoren kokemus vanhemmilta saatavasta tuesta voi helpottaa paitsi nuoren maahanmuuttajan kehitystä, myös hänen akkulturaatioprosessiaan ja luoda edellytyksiä onnistuneeseen akkulturaatioon. Lisäksi mitä enemmän nuoret kokivat pääsevänsä osallistumaan tasarvoisesti muuhun toimintaan ja hyväksyivät vanhempien auktoriteettia, sitä tyytyväisempiä elämäänsä he olivat. (Liebkind ym. 2000, 116–117, 120–121.)

Talib ja Lipponen (2008, 159) kartoittivat tutkimuksessaan ”Kuka minä olen? - Monikulttuuristen nuorten identiteettipuhetta” Suomeen muuttaneiden nuorten ja nuorten aikuisten maailmankuvaa, omaa elämäntarinaa sekä kotoutumista uuteen yhteiskuntaan. Tutkimuksen tarkoitus oli tarkentaa suomalaista maahanmuuttopolitiikkaa ja sen toimivuutta opiskelijoiden kautta, jotka olivat osallisina tutkimuksessa. Tutkimuksen nuoret eivät kuuluneet yhdistyksiin tai järjestöihin, eikä heillä välttämättä ollut kiinnostusta niitä kohtaan. Tutkimukseen osallistuneista nuorista pojista useimmat kuuluivat jalkapalloseuraan. Nuoret kokivat osallistumisen kansalaisyhteiskunnan toimintaan vieraaksi, he eivät edes mietineet sitä eivätkä tienneet, miten se olisi edes mahdollista. (Talib & Lipponen 2008, 14, 159.)

Vapaa-ajan palveluiden tarjontaan ei ole ennen liittynyt samankaltaista viranomaisten toimintaa ohjaavaa lainsäädäntöä kuin työhön ja koulutukseen, koska vapaa-ajan harrastuksiin osallistuminen on nähty yksityiselämään kuuluvana asiana. Vapaa-ajan palvelujen kehittämisen tärkeys on kuitenkin alettu ymmär-

tää viime aikoina maahanmuuttajien integraation näkökulmastakin, kun vähemmistöjen kulttuuriset oikeudet ovat nousseet aiempaa vahvemmin esille kulttuuripoliittisessa keskustelussa. (Joronen 2009, 5.) Opinnäytetyönämme tekemä opas vastaa siis hyvin tähän ajankohtaiseksi nousseeseen tarpeeseen tiedottaa maahanmuuttajanuorille heidän osallistumismahdollisuuksistaan vapaa-ajan harrastustoimintaan. Näin nuoren pääsy osalliseksi joltain yhteisöä voi toteutua.

Vahva etninen yhteisö helpottaa maahanmuuttajan pääsyä mukaan valtayhteisöön. Toimintamahdollisuuksia etnisille yhteisöille voidaan luoda muun muassa perustamalla kohtaamispaikkoja ja tukemalla heidän omien järjestöjensä toimintaa. Ulkomaalaisten omien järjestöjen tavoitteena on esimerkiksi oman kielen ja kulttuurin säilymisen tukeminen. Maahanmuuttajat voivat järjestäytymällä ajaa omia tavoitteitaan ja vahvistaa jäsentensä identiteettiä, joka on voimavara uuteen yhteiskuntaan sopeutumisessa. (Joronen 2009, 18.) Helanderin ja Mikkosen tutkimuksessa (2002, 84–86) todettiin lisäksi että maahanmuuttajanuorten kohdalla heidän maanmiehensä voivat auttaa heitä sopeutumisessa ja tukea ja neuvoa, kun tämä on kotimaan ja uuden kulttuurin välillä. Saman kulttuuritaustan omaavien aikuisten seurassa nuoret tuntevat oppivansa omaa kulttuuriaan ja olevansa kuin omassa kulttuurissaan, mutta samanmaalainen aikuinen voi olla nuorelle jopa oman perheen korvike (Helander ym. 2002, 84–86).

Ouluun tulleiden maahanmuuttajien ryhmä on kansallisuudeltaan, koulutus- ja osaamistasoltaan sekä muuttomotiiveiltaan hyvin heterogeeninen ryhmä, jonka työllistymisen edistämiseen ja työssä viihtymiseen ei ole vain yhtä oikeaa tapaa, vaan eri ryhmät tarvitsevat erilaisia palveluja. Työ ja koulutus ovat vapaa-ajan lisäksi keskeisiä välineitä maahanmuuttajan kotoutumisessa. (Parhankangas 2004, 4.) Esimerkiksi turvapaikanhakijoille järjestetään peruspalveluja turvapaikkahakemuksen käsittelyajaksi siinä vastaanottokeskuksessa, jossa hän on kirjoilla. Keskeisimpiä palveluista ovat majoitus, toimeentulon varmistaminen sekä välttämättömät sosiaali- ja terveystalvelut. Lasten harrastustoimintaa ja omaa kulttuuria tuetaan parhaan mukaan. Palveluiden tarjoamisella on tavoit-

teenä turvapaikanhakijan toimintakyvyn tukeminen ja syrjäytymisen ehkäisy hakuprosessin aikana. (Parsons 2010, 36.)

4 LET'S GO! -OPPAAN KEHITTÄMINEN

Oppaamme kehittämistyö eteni jatkuvana syklinä eli spiraalimallin mukaisesti. Kehittämistoiminnan tehtävät muodostavat kehän, jossa perusteluvaihetta seuraavat organisointi, toteutus ja arviointi. (Toikko & Rantanen 2009, 66–67.) Perusteluvaiheessa vastataan kysymykseen miksi jotakin pitää kehittää juuri nyt. Lähtökohtana voi olla nykytilanteen ongelma tai tulevaisuuden ihannekuva. Tavoite on hyvä perustella mahdollisimman konkreettisesti ja usein on hyvä rajata käytännön kannalta vain yksi tai kaksi tavoitetta. Perusteluilla otetaan kantaa kehittämisen yleiseen merkittävyyteen ja onnistuneella lopputuloksella todennäköisesti on kysyntää myös laajemmin. Organisoinnilla tarkoitetaan käytännön toteutuksen suunnittelua ja valmistelua. Organisoinnin lähtökohdan muodostaa kehittämistoiminnan tavoite. Kehittämistoiminta edellyttää yhteistyötahojen informointia ja heidän hyväksyntäänsä. Toteutus rakentuu ideoinnista, priorisoinnista, kokeiluista ja mallintamisesta. Tarkoitus toteutuksella on se, miten asetettu tavoite voidaan saavuttaa. Arvioinnin tehtävänä on antaa suunta kehittämistoiminnan prosessille eli tavoitteena on tuottaa tietoa, joka auttaa kehittämissessin ohjauksessa. Arvioinnin yhteydessä analysoidaan sitä, onko kehittäminen saavuttanut tarkoituksensa. Keskeisenä lähtökohtana on hankesuunnitelma ja sen tavoitteet. (Toikko & Rantanen 2009, 56–61.)

Prosessin spiraali sisältää useita peräkkäin toteutettuja kehiä, joiden tulokset arvioidaan aina uudestaan ja uudestaan. Näissä kehissä korostuvat havainnoinnin ja toteutuksen sekä suunnittelun ja reflektion välinen vuorovaikutus. Kehittämistoiminta alkaa ensimmäisestä kehästä, jonka aikana testataan sen perusteluja, organisointia, toteutusta ja arviointia. Näitä samoja asioita tarkastellaan myös seuraavien kehien aikana, joten uudet kehät täydentävät aina edellisiä ja kehittämiss toiminta täsmentyy. (Toikko & Rantanen 2009, 66–67.)

Opinnäytetyöprosessimme noudatti kehittämistyön spiraalimallia. Saimme aiheen opinnäytetyöllemme keväällä 2010 kun Homelike Oulu -hanke ehdotti ai-
hetta koulullemme. Tästä alkoi opinnäytetyöprosessimme. Kehittämistyömme

alkoi aiheeseen tutustumisella ja tiedonhankinnalla. Tässä vaiheessa saimme perusteluja kehittämistyömme tarpeellisuudelle. Vapaa-ajan viettotavat ovat tärkeitä nuoren elämälle, koska ne ovat yhteydessä ystävyys-suhteisiin sekä oman identiteetin kehittymiseen (Helve 2009, 252–253). Uudemmissa tutkimuksissa on tullut esiin se, että vapaa-ajan koettu merkitys ihmisten elämässä on kasvanut. Eri vapaa-ajan toimintoihin osallistumisen on huomattu edistävän maahanmuuttajan kotoutumista. (Joronen 2009, 5.) Teimme ryhmämme jäsenten kesken työnjakoa, eli organisoimme kehittämistoiminnan eri tehtäviä opinnäytetyöprosessissa. Syksyllä 2010 pidimme alkupalaverin yhteistyökumppani Homelike Oulu -hankkeen projektipäällikön ja Kansainvälisen toimintakeskus Villa Victorin toiminnanohjaajan kanssa, jolloin mietimme aikataulua ja sovimme käytännön asioista. Syksyllä 2010 Elina ja Jaana olivat opiskelijavaihdossa Espanjassa, mikä vaikutti työnjakoomme. Pauliina ja Mirjami aloittivat opinnäytetyön suunnitelman teon, johon kuului muun muassa viitekehyksen rakentaminen. He olivat yhteydessä Elinaan ja Jaanaan sähköpostitse.

Jatkoimme opinnäytetyösuunnitelman tekemistä helmikuussa 2011 sekä vierailimme maahanmuuttajien palveluja tuottavissa yksiköissä. Ensimmäisenä kävimme tutustumassa Oulun aikuiskoulutuskeskukseen, joka järjestää monen tasoista maahanmuuttajakoulutusta, esimerkiksi suomen kielen perusteiden opintoja sekä maahanmuuttajien ammatilliseen koulutukseen valmistavaa koulutusta. Seuraavaksi kävimme Oulun keskustassa sijaitsevassa nuorisokahvila By-siksessä, jossa meille kerrottiin monikulttuurisesta nuorisotoiminnasta.

Pidimme yhteistyökumppanimme Homelike Oulu -hankkeen kanssa Kansainvälisessä toimintakeskus Villa Victorissa palaverin helmikuun lopussa 2011, jossa esittelimme lähes valmista opinnäytetyösuunnitelmaamme, pohdimme aikataulua oppaan valmistumiselle, keskustelimme yhteistyösopimuksista sekä toimituksista, joihin voisimme olla yhteydessä ja kyselimme heidän toiveitaan oppaasta. Opintoihimme kuuluvan Monikulttuurinen ohjaus sosiaali- ja terveysalan työssä -kurssin myötä kävimme myös tutustumassa maahanmuuttajanuorten ohjaushanke Manossa sekä Kansainvälisessä toimintakeskuksessa Villa Victorissa, joista saimme ajankohtaista tietoperustaa opinnäytetyöllemme.

Jatkoimme suunnitelman kirjoittamista kevään 2011 ajan ja teimme ohjaavien opettajien ehdottamia lisäyksiä siihen. Tämän jälkeen lähetimme suunnitelman yhteistyökumppanimme Homelike Oulu -hankkeen projektipäällikölle sekä Kansainvälisen toimintakeskuksen Villa Victorin toiminnanohjaajalle. Saimme heiltä korjausehdotuksia, ja tehtyämme korjaukset opinnäytetyösuunnitelmamme valmistui maaliskuussa 2011. Tämä oli hieman myöhässä suunnitellusta aikataulusta. Opinnäytetyösuunnitelman etenemistä hidastivat muut koulukiireet, mutta lopullisen raportin kirjoittamiseen keväällä 2011 meillä oli jo vähän enemmän aikaa käytettävissä. Laaja opinnäytetyösuunnitelma antoi hyvän ja vankan pohjan opinnäytetyön raportille, joka valmistui aikataulussa syksyllä 2011.

4.1 Oppaan suunnittelu ja toteutus

Tavoitteenamme oli saada opas valmiiksi toukokuuhun 2011 mennessä, koska Homelike Oulu -hankkeen rahoitus päättyy joulukuussa 2011. Suunnitteluvaiheessa yhteistyökumppani tiedotti meitä mahdollisuudesta käyttää tarvittaessa ulkopuolista apua oppaan ulkoasun suunnittelussa ja painatuksessa. Suunnittelun alkuvaiheessa keskityimme oppaan sisältöön.

Aiheen perustelu- ja tiedonhankintavaihetta sekä organisointia, joka sisältää myös suunnitelman käytännön toteutuksesta, seuraa kehittämistoiminnan toteutusvaihe. (Toikko & Rantanen 2009, 66–67.) Opinnäytetyöprosessimme oppaan suunnittelu ja toteutus alkoi keräämällä tietoa maahanmuuttajanuorilta heidän vapaa-ajan viettotavoistaan. Oulun aikuiskoulutuskeskuksen toimintaa meille esitellyt työntekijä ehdotti helmikuisen vierailun yhteydessä, että voimme haastatella heidän nuoriaan. Huomioimme haastattelutilanteissa viestintätapamme ja erilaisen kulttuuritaustan vaikutuksen tilanteeseen. Ennen haastattelutilanteita pohdimme niissä mahdollisesti vastaantulevia haasteita. Haastattelijien tiedon luotettavuuden kannalta näitä saattoivat olla mahdolliset kommunikointiongelmien, sillä mikäli maahanmuuttajanuoret ovat olleet vain vähän aikaa Suomessa, ei heillä välttämättä ole riittävästi suomen kielen taitoa haastatteluhetkellä. Toisaalta jos haastattelee pitempään Suomessa asuneita nuoria, on tärkeää pohtia, kuinka tarkasti ja luotettavasti he muistavat ja osaavat kuvata

tiedontarpeensa silloin, kun he olivat juuri tulleet Suomeen, mistä voi olla kulu-
nut jo paljonkin aikaa.

Kulttuurien välinen viestintä sisältää enemmän epäonnistumisen ja väärinym-
märryksen vaaroja kuin kulttuurien sisäinen viestintä, tietyt kielelliset rakenteet
ja pintarakenteen muodot aktivoivat eri kulttuureissa erilaista tietoa. Kulttuurierot
eivät kuitenkaan ole aina syynä viestinnän epäonnistumiseen vaan vuorovaiku-
tustilanteeseen vaikuttavat monet muutkin asiat kuten tilanteessa olevien ikä,
sukupuoli ja status. Kulttuurien välisessä viestinnässä ihmiset tulee kohdata eri-
tyisesti yksilöinä eikä tietyn kulttuurin edustajina. Viestintä on vuorovaikutusti-
lanne, joka merkitsee toisen huomioon ottamista viestin lähettäjänä ja vastaan-
ottajana ja se edellyttää aktiivisuutta molemmissa rooleissa. Tilanteessa oma
toimintatapamme ja tulkintamme toisen toiminnasta vaikuttaa ratkaisevasti sii-
hen, miten toinen osapuoli käyttäytyy. Kulttuurien välisessä viestinnässä puhu-
vat toisilleen ihmiset, eivät eri kulttuurit. (Tiittula 1997, 47, 49.)

Oli tärkeä esittää maahanmuuttajille täsmällisiä kysymyksiä selkeästi, niin ettei
väärinymmärryksen mahdollisuutta syntynyt. Haastateltaville nuorille oli tärkeää
tehdä ymmärrettäväksi, mihin keräämämme tietoa käytetään. Haastatteluissa
on tärkeää luotettavuuden säilyttämiseksi kirjata tarkasti mitä haastateltavat ker-
toivat, jotta tieto ei esimerkiksi muutu tai jotain oleellista jää pois. Muistiinpa-
noista tulee selvittää tarkasti ja yksiselitteisesti itse tieto ja tiedon lähde, ja sen tu-
lee olla tulkinnaltaan täsmällinen (Vilka ym. 2004, 70).

Huhtikuun puolivälissä kävimme haastattelemassa vapaamuotoisesti maahan-
muuttajanuoria heitä kiinnostavista vapaa-ajan toimintamuodoista Oulun aikuis-
koulutuskeskuksessa, ja käytimme tätä tietoa oppaassa. Opinnäytetyömme to-
teutuksessa ja tiedonhankinnassa emme käyttäneet tutkimuksissa käytettävää
haastattelua, koska opinnäytetyömme ei ole tutkimus vaan tuote. Tietoa ke-
räsimme vapaamuotoisten keskustelujen pohjalta eivätkä ne olleet haastattelu-
ja, koska tarkoituksemme ei ollut tehdä niistä johtopäätöksiä tai käyttää niitä tut-
kimusaineistona. Käytämme keskustelutilanteista kuitenkin tässä sanaa haas-
tattelu, koska se on kuvaavin sana kyseisille vuorovaikutustilanteille.

Ensimmäisessä haastattelutilanteessa meillä oli haastateltavana kolme nuorta, joista yksi oli tyttö. Kysyimme heiltä, mitä he tekevät vapaa-ajallaan ja kenen kanssa, mistä he olivat saaneet tietoa harrastuksista, oliko tietoa vaikea löytää ja oliko harrastamiselle esteitä. Jokaisella nuorella oli harrastus tai useampia. Nuoret pitivät tärkeinä urheilumahdollisuuksia ja he harrastivat esimerkiksi jalkapalloa, zumbaa ja keilausta. Muuta vapaa-aikaansa he käyttivät pelaamalla tietokoneella ja pelikonsoleilla tai viikonloppuisin käymällä yökerhoissa. Jalkapalloa yksi vastaajista pelasi maahanmuuttajajoukkueessa Ouluhallissa ja keisäsin ulkona. Zumbaa harrastava kävi tunneilla yleensä yksin. Yksi nuorista oli kiinnostunut rugbyyn pelaamisesta ja tiesi, että Oulussa on mahdollisuus pelata sitä, mutta ei tiennyt miten päästä mukaan joukkueeseen. Yksi vastasi, että olisi kiinnostunut uimisesta, mutta ei tällä hetkellä löytänyt aikaa sen harrastamiselle. He olivat saaneet tietoa harrastusmahdollisuuksista Suomessa kauemmin asuneilta kavereiltaan sekä Kansainvälisestä toimintakeskuksesta Villa Victorista. Ryhmä mainitsi, että tietoa harrastusmahdollisuuksista oli ollut vaikea löytää.

Toisessa haastattelutilanteessa nuoria oli 11 ja paikalla oli myös heidän opettajansa. Esitimme heille samat kysymykset kuin aiemmalle ryhmälle. Urheilu nousi vastauksissa esille. Jalkapallo, uiminen, kuntosali, kuntojummat, pöytätennis ja keilaus olivat suosituimpia lajeja. Muita vapaa-ajan viettotapoja olivat biljardin ja shakin pelaaminen, kirjastossa käynti, internetissä surffailu, musiikin kuuntelu, yökerhoissa käynti, elokuvat ja ulkoilu. Tämän ryhmän nuoret olivat saaneet tietoa kavereilta ja internetistä. Yksi vastaajista kertoi, että tietoa paikoista joissa voi käydä saattaa löytää myös ”ihan vain kävelemällä kaupungilla”. Haastattelutilanteessa tytöt eivät olleet yhtä puheliaita kuin pojat, ja sen vuoksi emme saaneet paljon tietoa siitä, mitä tytöt harrastavat. Yleensä nuoret viettivät vapaa-aikaansa yhdessä muiden maahanmuuttajanuorten kanssa. Osa nuorista mainitsi harrastamisen haasteeksi korkean osallistumismaksun, lisäksi yleisistä käytännön asioista, kuten uimapuvun ostosta, pitäisi tiedottaa paremmin, jotta välttyisi turhilta maksuilta.

Ensimmäisessä vuorovaikutustilanteessa alussa oli havaittavissa pientä jännitystä. Nuoret olisivat toivoneet opettajan läsnäoloa tilanteessa. Tämä saattoi ol-

la yksi syy alkujännitykseen. Keskustelun edetessä nuoret alkoivat kuitenkin vapaammin kertoa vapaa-ajastaan ja toiveistaan. Kerroimme selkeästi, keitä olemme ja mistä tulemme sekä syyn vierailulle. Pidimme tätä tärkeänä, jotta nuoret saavat käsityksen siitä mihin tietoa käytetään ja että haastattelutilanteessa keskitytään olennaiseen. Vuorovaikutusta hankaloitti vastaajien hieman heikompi suomen kielen taito sekä kysymystemme monimutkaisuus ja -ulotteisuus. Tämän huomattuamme yksinkertaistimme kysymykset ja pilkoimme niitä pienempiin osiin. Tämä helpotti vuorovaikutusta ja vapautti osaltaan tunnelmaa. Aluksi saimme vastauksia esittämällä suoria kysymyksiä ja keskustelu oli meidän johtamaamme. Haastattelutilanteen lopuksi keskustelu laajeni koskemaan muitakin asioita ja alkoi olla molemminpuolista ja haastatellut esittivät kysymyksiä myös meille meidän vapaa-ajastamme. Keskustelusta tuli dialogisempaa, mikä osoitti luottamuksen syntymisen ryhmän jäsenten ja meidän välillemme.

Toisessa haastattelutilanteessa opettaja esitteli meidät ja asiamme. Istuimme nuorten joukkoon ja muodostimme ringin, jossa oli helppo keskustella, koska kaikki näkivät toisensa. Muutama nuorista tuli paikalle kesken haastattelutilanteen, mikä hieman hankaloitti heidän osallistumisestaan. Nuoret esittelivät itsensä sekä mainitsivat lähtömaansa. Tämän jälkeen esitimme heille samat kysymykset kuin aiemmalle ryhmälle. Keskustelu oli alusta alkaen vapaamuotoista ja vilkasta, eikä meidän tarvinnut esittää tarkentavia kysymyksiä juuri ollenkaan. Välillä keskustelu eksyi aiheesta liian kauas, jolloin opettaja puuttui tilanteeseen ja keskustelu palasi asiaan. Rentoon tunnelmaan vaikutti nuorten hyvä suomen kielen taito ja hyvä luokkahenki, joka näkyi tilanteessa.

Haastattelujen pohjalta aloimme suunnitella opasta ja sen sisältöä. Mielessämme oli taitella A4-kokoinen paperi kolmeen osaan, ja tehdä siitä vihko. Keräsimme paperille niitä harrastuspaikkoja, joista maahanmuuttajanuoret puhuivat haastattelutilanteissa. Koska tytöt eivät maininneet haastattelutilanteissa monia harrastuspaikkoja, pidimme tärkeänä etsiä itse mahdollisimman monipuolisesti niitä tuotteeseen. Tällaisia paikkoja olivat esimerkiksi Tyttöjen Talo, Settlementin ja kansalaisopiston järjestämät kerhot. Nämä paikat valitsimme sen

takia, että mielestämme niiden toiminnassa ja monikulttuurisessa ohjauksessa toimitaan heidän asiakkaitaan, maahanmuuttajanuoria, mahdollisimman hyvin tukevalla työotteella. Tämä tulee käytännössä näkyväksi esimerkiksi siten, että asiakkaat saavat ideoida ja suunnitella ryhmän tekemistä. Kuten Talibin ja Liposen 2008 tutkimuksessa todetaan, tällainen toiminta- ja ohjaustapa innostaa enemmän maahanmuuttajanuoria osallistumaan kuin ylhäältä käsin ohjattu. Jorosen sekä Helanderin ja Mikkosen tutkimuksissa 2009 ja 2002 tuli ilmi, vahva etninen yhteisö helpottaa maahanmuuttajan pääsyä mukaan valtayhteisöön sekä lähtökulttuurin edustajien tapaaminen säännöllisesti voi tukea hänen kasvuun. Tämän takia otimme tuotteeseen mukaan myös monikulttuuriseen toimintaan erikoistuneita ja vain maahanmuuttajille suunnattuja paikkoja. Kuitenkin tuotteessa olevista paikoista lähes jokainen on kaikille avoin eikä pelkästään monikulttuurisille nuorille tarkoitettu. Maahanmuuttajan kokonaisvaltaista kotoutumista tukee, mikäli hän pääsee osallistumaan tasa-arvoisena suomalaisten kanssa toimintaan. Kotoutuminen on kaksisuuntaista, kun prosessissa on mukana myös suomalaisia.

Etsimme vapaa-ajan harrastustoimintapaikkojen tiedot (nimi, katuosoite, internet-kotisivut) ja sovittelimme ne A4-arkille. Suunnitteluprosessin edetessä huomasimme, ettei alkuperäinen A4 koko ollut riittävä. Jotta tuotteesta tulisi mahdollisimman tarkoituksenmukainen, tarvitsimme lisää palstatilaa. Päätimme tehdä tuotteesta A5-kokoisen vihkon. Tässä mallissa oli kaksi sivua enemmän kuin alkuperäisessä. Tarvitsimme tuotteessa esiintyviltä paikoilta luvan julkaista heidän yhteystietonsa. Lähetimme heille sähköpostia ja saimme luvat kaikilta paikoilta. Oulun kaupungin toimipaikoilta ei tarvinnut kysyä lupia. Asettelimme paikat toiminnan, kuten liikuntapaikat ja pelipaikat, mukaan eri sivuille, jotta se olisi mahdollisimman selkeä. Kirjoitimme harrastuspaikan viereiselle palstalle, mitä toimintamahdollisuuksia siellä on. Tämän tiedon löysimme pääasiassa paikan omilta kotisivuilta.

Lisäsimme oppaan ensimmäiselle sivulle tietoa suomalaisesta harrastustoiminnasta ja sen merkityksestä suomalaiselle elämäntavalle. Koska monikulttuuristen nuorten vanhemmat ovat suomalaisnuorten vanhempia useammin harras-

tustoimintaan osallistumista vastaan (Talib & Lipponen 2008, 131), näimme tärkeäksi kertoa toiminnasta heidän tietoisuutensa lisäämiseksi. Samalla nuoret itsekkin saavat tietoa vapaa-ajasta ja hieman myös suomalaisesta yhteiskunnasta, esimerkiksi sukupuolten tasa-arvoisuudesta. Aiheeseen perehtyessämme tuli ilmi tiedon tarve vapaa-ajan merkityksestä Suomessa, minkä takia päätimme kirjoittaa siitä. (Honkasalo, Harinen & Anttila 2007, 20.)

Tässä vaiheessa kokeilimme myös erilaisia ulkoasuvaihtoehtoja. Tuotteemme kuvitus ei vielä ollut käytössämme, joten sille piti jättää tilaa tuotteessa. Lähetimme yhteistyökumppanillemme suunnittelemamme version, jotta he voivat tutustua siihen ja antaa siitä palautetta seuraavassa palaverissa. Toukokuun puolivälissä olleessa palaverissa oli mukana Homelike Oulu -hankkeen projektipäällikkö, joka kommentoi ja antoi korjausehdotuksia tuotteeseen. Hän ehdotti, että tuotteessa olisi hyvä mainita pääkirjaston lisäksi olevan lähikirjastoja ja mainitsemiemme nuorisotalojen lisäksi pitäisi lisätä myös muiden kaupunginosien nuorisotalot. Muita korjausehdotuksia olivat muun muassa vaihtaa paikkojen postinumeroiden tilalle kaupunginosan nimi, ja lisätä harrastusten hinnat. Hintojen laittaminen osoittautui vaikeaksi, koska hinnat vaihtelivat muun muassa erilaisilla korteilla tai alennuksilla. Hinnat myös muuttuvat usein, joten päädyimme merkitsemään maksulliset paikat euro merkillä, mutta jätimme tarkat hinnat pois, mikä sopi projektipäällikölle. Ohjaavilta opettajilta saimme idean lisätä tuotteeseen kartta, johon merkitään keskustassa olevat harrastuspaikat. Itse ideoimme, että olisi hyvä esitellä talviharrastusvaihtoehtojakin ja tämä ajatus sai tukea myös projektipäälliköltä. Teimme muutoksia tuotteeseen ja lähetimme sen takaisin projektipäällikölle. Hän antoi vielä muutamia korjausehdotuksia kuten lisätä paikkoihin kansalaisopisto ja Nettinappi, mistä saa paljon tietoa. Projektipäällikkö ehdotti myös vapaaehtoistyön ja matkailuinfon mainitsemisesta, mutta päädyimme siihen, ettemme laita niitä tuotteeseen. Mielestämme ne eivät kuuluneet olennaisesti tuotteeseemme ja jotain piti jättää pois rajatun sivumäärän vuoksi. Teimme muut korjaukset ja muokkasimme opasta vielä hieman lisäämällä tietoa niin, että se piteni vielä kahdella sivulla. Kesäkuun alussa lähetimme tuotteemme Oulun nuorisoasiainkeskuksen monikulttuurisuustyön koordinaattorille arvioitavaksi.

Kesän aikana oppaan tekeminen ei edennyt, koska emme ehtineet saada palautetta Oulun nuorisoasiainkeskukselta ennen heidän kesälomiaan. Elokuussa saimme palautetta heiltä. He mainitsivat muutamassa osoitteessa olevan virheitä ja pyysivät poistamaan kaksi nuorisotilaa, joissa ei enää ole toimintaa. He antoivat positiivista palautetta oppaan selkeydestä, siitä miten olemme selkeästi merkinneet asiat mitä voi tehdä ja missä, mikä helpottaa lukemista. Kuitenkin he kaipasivat ensimmäisen sivun johdantoon enemmän Let's go -meininkiä, mitä oppaan nimi lupaa. Mietimme, miten voisimme muuttaa johdantotekstiä, mutta koska olimme kirjoittaneet sen selkokieltä mukaillen, oli lauseita mahdoton muuttaa menevimmiksi, ilman että selkokieli katoaisi. Päädyimme yhdessä projektipäällikön kanssa olla muuttamatta tekstiä ollenkaan, koska pidimme selkokieliä tässä tapauksessa tärkeämpänä asiana. Päätimme, että tekstin sijaan tekisimme ulkoasusta menevän ja kiinnostusta herättävän.

Opas lähetettiin graafikolle, jonka kanssa pidimme palaverin syyskuun lopussa. Palaverissa esittelimme oppaan graafikolle ja keskustelimme sen ulkoasusta. Saimme vaikuttaa ulkoasuun haluamallamme tavalla ja jakaa ideoitamme. Ehdotimme, että oppaan ulkoasun tulisi olla menevä ja kiinnostava. Siinä ei saisi käyttää liian paljon eri värejä, jotta selkeys ei katoaisi, ja halusimme kuvia, mitkä liittyisivät harrastuksiin. Puhuimme oikeiden kuvien käytöstä ja päädyimme siihen, että projektipäällikkö selvittää, millaisia kuvia Oulun kaupungilla olisi valmiina. Luovuimme kartasta, koska keskustellessamme graafikon kanssa, huomasimme, että kartta olisi liian vaikea toteuttaa niin, että se palvelisi nuoria haluamallamme tavalla. Jos olisimme laittaneet kartan, olisimme joutuneet joko jättämään osan paikoista pois kartalta tai kartta olisi ollut niin pieni, ettei paikkojen oikeaa sijaintia olisi siitä nähnyt. Päätimme myös, että ajattelemamme A5-koko ei ole ainoa vaihtoehto, vaan graafikko voi kokeilla olisiko toinen koko parempi vaihtoehto tuotteelle. Sovimme, että graafikko aloittaa oppaan suunnittelun ja että kävisimme keskustelua sähköpostin välityksellä, kun oppaan suunnittelu etenisi.

Saimme graafikolta ensimmäisen version tuotteesta tarkasteltavaksi ja olimme heti sitä mieltä, että opas on hyvännäköinen ja meidän ehdotuksemme oli otettu

huomioon. Tässä versiossa ei ollut oikeita kuvia, mutta ulkoasu näytti niin hyvältä, että mielestämme kuvia ei edes tarvittu. Projektipäällikkö oli samaa mieltä, joten päätimme jättää oikeat kuvat pois. Suunnittelemamme alkuperäinen ”mitä tehdä ja missä” jaottelu, jossa paikan viereisellä palstalla luki toimintamahdollisuudet oli korvattu niin, että esimerkiksi kaikkien liikuntapaikkojen jäljessä luki kaikki toimintamahdollisuudet. Projektipäällikön ja meidän mielestämme tämä antoi sellaisen kuvan, että kaikkiin liikuntapaikkoihin liittyi samat toimintamahdollisuudet, joten pyysimme graafikkoa muuttamaan sen selkeämmäksi niin, että siitä näkee helposti mitkä harrastusmahdollisuudet liittyvät mihin. Asettelu muuttui siten, että toimintamahdollisuudet tulivat jokaisen paikan alle erikseen, koska opas oli suunniteltu kokoon, joka on 100 mm leveä ja 170 mm korkea, jolloin alkuperäinen ajatus paikasta ja toimintamahdollisuuksista vierekkäin ei onnistunut. Pidimme tärkeänä, että tuotteessa näkyi nyt selkeästi se, mitä halusimme. Graafikko korjasi opasta vielä kaksi kertaa, koska muutamat osoitteet ja maksullisuuden merkitseminen oli jäänyt kokonaan pois.

Projektipäällikkö lähetti tuotteemme Mano-hankkeen vastaavalle, joka pyysi miettimään, voisiko maksullisuus asian ilmaista vielä toisin, jotta se olisi ymmärrettävämpi. Homelike Oulu -hankkeen projektipäällikkö oli testannut yhdellä heidän suomen kielen kurssillaan opiskelevalta, miten hän ymmärsi tuotteemme tekstin. Hän oli ymmärtänyt maksullisuuskohdan tarkoituksen, mutta sanat elämäntapa ja eri-ikäinen olivat olleet hieman vaikeita. Opasta ei kuitenkaan enää muutettu, vaan se lähetettiin painoon, koska keskusteltuaamme aiheesta tulimme tulokseen, että jotkut nuorista ymmärtävät kohdan ja toiset eivät riippuen heidän kielitaidostaan. Oppaan painatuskustannukset maksoi Homelike Oulu -hanke.

5 ARVIOINTI

Suunnittelu- ja toteutusvaihetta seuraavassa arviointivaiheessa testaamme oppaan kokeiluversion toimivuutta, jonka jälkeen voimme tehdä mahdolliset muutokset ja painaa lopullisen oppaan. Kehittämisprosessin aikana palaamme spiraalin eri sykleihin refleктоimaan prosessin kehitystä ja kehittämään tuotetta paremmaksi. Opinnäytetyötä arvioidaan prosessin joka vaiheessa lähtien työn ideasta, joka käsittää aihepiirin, asetetut tavoitteet, teoreettisen viitekehyksen sekä kohderyhmän. Tavoitteiden saavuttaminen oli keskeisin osa opinnäytetyön arvioinnissa. Keskeistä opinnäytetyömme arvioinnin kannalta oli sen toteutustapa, johon sisältyvät keinot tavoitteiden saavuttamiseksi ja aineiston kerääminen. (Vilkkä ym. 2004, 154–157.)

Kolmas oleellinen asia opinnäytetyöprosessin arvioinnissa oli sen raportoinnin ja kieliasun tarkistaminen. Jotta arviointi on kattava, oman laaduntarkistuksemme lisäksi keräsimme palautetta yhteistyökumppaniltamme Homelike Oulu -hankkeelta, kohderyhmältä sekä ohjaavilta opettajiltamme. Palautteessa on tärkeää pyytää kommentteja esimerkiksi tuotteen käytettävyydestä ja toimivuudesta asetetuilla tavoitteilla, sen visuaalisesta ilmeestä ja luettavuudesta (Vilkkä ym. 2004, 157).

5.1 Oppaan arviointi

Tulostavoitteena oli suunnitella Ouluun tulleille maahanmuuttajanuorille kirjallinen opas Oulun harrastusmahdollisuuksista. Oppaan tuli olla ulkoasultaan selkeä ja mielenkiintoa herättävä. Emme saaneet yhteistyökumppaniltamme rajoja oppaan ulkoasun suhteen, mikä teki suunnittelusta haastavampaa. Saimme mahdollisuuden käyttää graafikkoa ulkoasun suunnittelussa. Kerroimme hänelle millainen opas mielestämme tulisi olla. Graafikko onnistui tekemään oppaasta sellaisen kuin halusimme ja miestämme valmis opas on ulkoasultaan tavoitteiden mukainen. Totesimme, etteivät meidän omat taitomme olisi riittäneet sa-

maan. Ainoastaan harmittamaan jäi oppaan sisällön muuttaminen. Suunnitelimme ensin oppaaseen ”mitä–missä” -idean, jossa paikan tietojen vieressä luki toimintamahdollisuudet. Tätä kuitenkin jouduttiin muuttamaan niin, että tiedot ovat allekkain. Mielestämme ensimmäinen idea olisi ollut selkeämpi ja olimme saaneet siitä hyvää palautetta projektipäälliköltämme, mutta tilan puutteen takia sitä ei voinut jättää alkuperäiseen muotoon.

Pyrimme kokoamaan oppaaseen tietoa vapaa-ajantoimintamahdollisuuksista monipuolisesti ja kattavasti, koska jokainen nuori on kiinnostunut kuitenkin erilaisista asioista ja harrastuksista. Huomioimme nimenomaan heidän yksilölliset harrastustoiveensa eli toimimme asiakaslähtöisesti. Usein esimerkiksi kuntien tarjotessa harrastusmahdollisuuksia nuorille suositellaan tiettyjä perinteisiä, suomalaisille tuttuja ja paikkakunnan kulttuurissa perinteisiä urheilulajeja, vaikka nuoret itse haluaisivat esimerkiksi soittaa, maalata, tehdä elokuvia tai rullalautailuilla (Honkasalo ym. 2007, 45).

Opinnäytetyömme tuote vastaa vapaa-ajan lisääntyneeseen arvostukseen kotoutumisprosessissa. Pohdimme opasta tehdessämme, miten siinä esitellyt paikat parhaiten tukisivat maahanmuuttajan kotoutumista. Tuotteeseen valitut paikat ovat matalan kynnyksen paikkoja, sellaisia joihin on helppo mennä. Valituissa paikoissa nuoret voivat kohdata suomalaisia sekä saada tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta. Lisäksi perehdyimme eri paikkojen järjestämisen toiminnan tavoitteisiin, esimerkiksi Ystävyystalolla, jossa käy maahanmuuttajien lisäksi myös suomalaisia, toiminta on asiakkaan aktiivisuutta ja elämän hallintaa tukevaa. Sen tavoitteita ovat voimaantuminen, sosiaalinen verkostoituminen, aktiivinen toiminta ja vertaistuki sekä osallisuuden vahvistaminen suomalaisessa yhteiskunnassa.

Suomalaisen nuorisotyön näkökulmasta maahanmuuttajataustaisten tyttöjen osallistuminen kodin ulkopuoliseen vapaa-ajan toimintaan kertoo hänen olevan täysivaltainen, tasa-arvoinen ja yksilöllinen suhteessa yhteisöön ja perheeseensä. Osallistumattomuus tytöillä johtuu suurelta osin siitä, että nuorisotoiminta on suunniteltu kuuntelematta nuoria. Ohjattua toimintaa toteutettaessa

onkin tärkeää tiedostaa, onko tarkoitus motivoida tyttöjä vai vakuuttaa heidän vanhempiaan toiminnan mielekkyydestä. (Honkasalo 2011, 84, 87.) Pyrimme osallistamaan oppaillamme harrastustoimintaan myös maahanmuuttajatyttöjä, jotka jäävät usein syrjään vapaa-ajan harrastuksista Suomessa. Tämä osaltaan vaati erityistä huomiointia, kun suunnittelimme lopullista opastamme.

Keskimme tuotteemme nimen "Let's go!" suunnitteluvaiheessa. Mielestämme nimi on hauska, kansainvälinen ja ytimekäs. Se on myös kohderyhmällemme sopiva, koska lyhyt ja ymmärrettävä nimi tukee selkokieliä. Olemme saaneet palautetta siitä, että nimi herättää kiinnostusta ja on tarkoituksenmukainen, koska tuotteemme tavoitteena on tukea maahanmuuttajanuorten osallisuutta ja saada heidät lähtemään mukaan eri harrastustoimintoihin ja näin osallistua yhteiskunnan toimintaan.

5.1.1 Selkokieli

Asiakaslähtöisyyden varmistamme selkokieliä sekä esimerkiksi tulkkipalveluiden käytöllä, sillä opas on mahdollista kääntää eri kielille. Näin tieto on mahdollisimman ymmärrettävää juuri Ouluun tulleille ulkomaalaisille nuorille. Selkokieli on suomen kielen muoto, jota on muokattu sanastoltaan, sisällöltään ja rakenteeltaan yleiskieltä luettavammaksi ja ymmärrettävämmäksi. Se on suunnattu ihmisille, joilla on haasteita lukea tai ymmärtää yleiskieltä. Ne henkilöt, jotka eivät puhu suomea äidinkielenään, voivat hyötyä selkokielestä. Maahanmuuttajien selkokielen tarpeet vaihtelevat hyvin voimakkaasti riippuen muun muassa koulutuksesta ja heidän lähtömaastaan. Osa maahanmuuttajista hyötyy selkokielestä vain lyhyen ajan kielenopiskelun edetessä, osalle taas selkokielestä voi muodostua pysyvä tiedonvälityskanava. (Selkokeskus 1 & 2.)

Selkokieltä kirjoitettaessa pätevät suomen kielen kielioppisäännöt, joiden avulla teksti selkeytyy. Tekstin lukija on pidettävä mielessä, jotta tekstistä tulisi mahdollisimman ymmärrettävää juuri hänelle. Selkokieli on lähellä puheenomaista kerrontaa, ja sen kirjoittaminen tarkoittaa yleensä sitä, että kirjoittaja ymmärtää asian ja kertoo sen sitten omin sanoin lukijalle. Selkokirjoittaja ottaa vastuun

viestinsä ymmärrettävyydestä. Selkotekstin suunnittelussa on tärkeää miettiä, mikä on tekstin tavoite. Kirjoittajan on mietittävä, mitä hän haluaa tekstillään lukijan omaksuvan. Kirjoituksessa painottuu ytimekkyys, taloudellisuus ja siihen on valittu pääasiat aiheesta. Selkokieltä kirjoitettaessa käytetään puhekielen ilmaisuja, yksinkertaisia lauserakenteita, lyhyitä lauseita sekä vältetään vaikeita sijamuotoja ja esimerkiksi passiivilauseita. (Sainio & Rajala 2002, 24, 26–28.)

Selkojulkaisuissa on tavoitteena yksinkertaisen selkeä, mutta samalla tyylikäs ulkoasu. Tähän päästään välttämällä graafisia kikkailuja, kuten koristeellisia linjoja ja erikoisia kirjaintyypppejä. Taittoon ja kuvitukseen täytyy kiinnittää huomiota, koska ne ovat käyttäjille tärkeitä. Ulkoasun tulisi kuitenkin olla mielenkiintoa herättävä. Helppolukuisuus syntyy muun muassa sillä, että käytetään pääsääntöisesti pienenäköisiä ja vain kahta tai kolmea tuttua ja yleistä kirjaintyyppiä. Teksti tulee kirjoittaa niin, että rivit ovat oikeasta reunasta eripituisia ja riviväli on tavallista isompi. Myös kappaleiden väliin jätetään tyhjä rivi ja kappaleiden tulee olla lyhyitä. (Virtanen 2002, 56–58.)

Tuotteessamme olemme ottaneet huomioon selkokielelle tyypillisiä asioita niin, että käytimme yksinkertaisia lauserakenteita. Päädyimme kirjoittamaan lyhyen esittelyn oppaan ensimmäiselle sivulle, jossa osa tekstistä on kokonaisilla lauseilla ja osa ranskalaisilla viivoilla korostettuna. Käytimme ranskalaisia viivoja myös myöhemmin tekstissä. Se tekee tekstistä helppolukuisemman ja selkeämmän. Käytimme kokonaisia sanoja emmekä lyhenteitä, koska ne eivät välttämättä ole tuttuja maahanmuuttajanuorille. Pohdimme, mitä pyrimme tuotteenne tekstillä sanomaan ja ottamaan huomioon kohderyhmän. Tavoitteenamme oli valita mahdollisimman yksinkertaisia sanoja, ja mietimme useiden vaihtoehtojen välillä, mikä olisi selkein tapa ilmaista asia, esimerkiksi käytimme sanaa ”maksullinen”, emmekä ”erihintainen”. Jouduimme jättämään pois joitain yhteistyökumppanin tekemiä lisäysehdotuksia, koska ne eivät kuuluneet pääasioihin oppaan aiheessa. Esimerkkinä poisjätetystä sisällöstä olivat laajemmat ohjeet kirjaston toiminnasta ja kirjastokortin käyttämisestä. Päädyimme mainitsemaan näistä hyvin lyhyesti. Selkokielen käyttö oli yllättävän aikaa vievää ja haasteellista, koska se ei ollut meille tuttua. Tuotteenne kohderyhmänä ovat

maahanmuuttajat asettivat oman vaatimuksensa ulkoasun suunnitteluun. Ymmärsimme, että on eri asia suunnitella ja kirjoittaa selkokielellä esimerkiksi kehitysvammaisille kuin maahanmuuttajille, koska heillä ei välttämättä ole esimerkiksi hahmotuksen kanssa haasteita.

5.2 Opinnäytetyön prosessi

Opinnäytetyöprojektin idean saimme Oulun seudun ammattikorkeakoululta keväällä 2010 ja saimme käsityksen, että tuotteelle on selkeästi käyttöä ja ulkoasulle ja sisällölle vaatimuksia. Yhteistyön alkaessa syyskuussa 2010 tulimme tietoisiksi, että Homelike Oulu -hankkeessa oli tapahtunut kesän 2010 aikana henkilöstömuutoksia. Tämän takia senhetkinen työyhteisö ei ollut täysin tietoinen projektimme alkamisesta eikä sen toteutumisesta. Opinnäytetyötä ohjaavat opettajamme vaihtuivat myös samaan aikaan, joka osaltaan muutti opinnäytetyöprosessimme etenemistä. Ensimmäisen tapaamisen sisältö Homelike Oulu -hankkeen kanssa oli meille yllätys, ja olimme epävarmoja prosessin etenemisestä. Prosessin aikana opimme, että tiivis ja tuottoisa yhteistyö on haastavaa. Se vaatii molemminpuolista joustavuutta, sovituista asioista kiinnipitämistä ja mahdollisista muutoksista tiedottamista. Oppaan suunnittelun edetessä yhteistyö hankkeen kanssa osoittautui toimivaksi. Saimme hyvää ja rakentavaa palautetta oppaan tekoon sekä muutos- ja korjausehdotuksia, tosin ajoittain olisimme toivoneet saavamme sitä hieman aiemmin. Opiskelijan kannalta yhteistyö yritysten tai hankkeiden kanssa voi olla omaa aktiivisuutta vaativaa, koska niillä ei välttämättä ole resursseja keskittyä pitkiin opinnäytetyöprojekteihin.

Ohjaavien opettajien kannustavalla ja rakentavalla ohjauksella saimme selkeytettyä nopeasti itsellemme kokonaiskuvan opinnäytetyöprosessista, edistymme opinnäytetyösuunnitelman laatimisessa ja saimme motivaatiota oppaan tekoon. Saimme opettajilta hyviä ohjeita tiedonhakuun ja oppaan tekoon. Opinnäytetyöprosessissa olivat mukana myös opponoijat. Mielestämme vertaisarviointikäytäntö on opinnäytetyöprosessia tukeva. Yhteistyöhön opponoijiemme kanssa aiheutti haasteita opinnäytetyöprosessiemme eteneminen eri tahdissa. Osin tästä syystä emme saaneet niin paljon palautetta työmme eri vaiheissa,

kuin olisimme halunneet tai tarvinneet. Olisimme voineet saada heiltä erilaisia näkökulmia liittyen esimerkiksi nuorisotyöhön, johon heidän oma opinnäytetyönsä sijoittui, jolloin taas heidän nuorisotyön osaamisensa olisi voinut hyödyttää meitä. Opponoina toimiminen opetti meitä arvioimaan toisen tekemää työtä, antamaan siitä rakentavaa palautetta ja nostamaan hyviä asioita esille. Koska opponitava työ oli laadullinen tutkimus, opimme myös pääkohdat sen tekemisestä, minkä näemme ammatillisesti kehittävänä ja tulevaisuudessa hyödyllisenä taitona.

Ryhmässä työskennellessämme harjaannuimme dialogisessa keskustelutaidossa sekä opimme lisää ryhmätyötaitoja ja joustavuutta. Dialoginen keskustelu antoi laajempia näkökulmia ja opimme sosionomin työssä tarvittavia viestintä- ja vuorovaikutustaitoja. Isommassa ryhmässä työskennellessä projektiin saa monipuolisempia näkökulmia ja ideoita kuin yksin tai parin kanssa. Se myös auttaa työn rajaamisessa, koska tekstillä on monta kirjoittajaa ja lukijaa. Ryhmässä toimiessa projektin etenemistä ei haitannut jos yksi jäsenistä ei päässyt paikalle, toisin kuin esimerkiksi pareittain tehtävässä opinnäytetyössä. Ryhmän eri jäsenten omat vahvuudet nousivat esille prosessin edetessä ja se oli hyödyksi ryhmälle. Esimerkiksi kirjallisessa osioissa tai tuotteen suunnittelussa ja toteutuksessa päävastuu oli eri jäsenillä. Ryhmämme yhteistyö toimi koko prosessin ajan hyvin. Ainut haaste sille oli ajoittain aikataulujen yhteensovittaminen. Se ei kuitenkaan aiheuttanut esteitä tai isompia ongelmia projektin toteutumisessa. Ryhmän hyvä yhteishenki vei ja kannusti eteenpäin ja osaltaan vaikutti siihen, että opinnäytetyö valmistui aikataulussa.

Arvioimme, että opinnäytetyöprosessi ei edennyt kaikilta osin aikataulussa vaan viivästyksiä tuli. Opinnäytetyösuunnitelma valmistui hieman aikataulusta myöhässä, mikä ei kuitenkaan haitannut kokonaistilannetta. Oppaan piti valmistua alkuperäisen suunnitelman mukaan jo toukokuussa 2011, mutta koska korjaus ehdotuksia oli paljon ja niitä tuli monesta paikasta eri aikoihin emme päässeet tapaamaan graafikkoa ennen syksyä. Graafikollakin oli omia ideoita ja rajoituksia oppaan sisällön suhteen, mitkä myös viivästyttivät oppaan painamista. Opinnäytetyöprosessiin kuuluva kirjallinen raportti eteni aikataulussa ja oli siitä

edelläkin, mikä oli hyvä asia. Syksyllä opintoihimme kuuluva syventävä harjoittelujakso vei aikaa kirjoittamiselta ja haastetta toi myös yhden jäsenen ulkopakkakunnalla suoritettu harjoittelu. Saimme kuitenkin kohtalaisen hyvin järjestettyä aikaa raportin kirjoittamiselle ja palautettua sen aikataulussa.

5.3 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyöprosessissamme eettisyys oli mukana sen jokaisessa vaiheessa. Ryhmämme oli tärkeää tiedostaa esimerkiksi yhteistyökumppanimme merkitys, sen mahdolliset sidosryhmät ja hankkeen asettamat tavoitteet ja rajat opinnäytetyöllemme. Homelike Oulu -hankkeen tavoitteena tuotteellemme oli saada se käyttöönsä ja jakeluun maahanmuuttajanuoria hyvin tavoittavissa paikoissa sekä yhteistyökumppaneidensa kanssa. Hanke ei asettanut meille tiukkoja vaatimuksia, millainen oppaan tulee olla esimerkiksi ulkoasultaan, eikä heillä ollut käytössään yhtä tiettyä kaavaa ulkoasulle tai sisällölle, joten saimme vapaat kädet suunnitella tuotteemme.

Opinnäytetyöprosessissamme eettisyys koski tietysti myös syntyvää opastamme. Tuotteemme eettisyyden ja sen arvioinnin lähtökohtana on sen asiasisällön soveltuvuus kohderyhmän eli maahanmuuttajanuorten käyttöön. Tuotteemme eettisyydessä ratkaisevaa oli sen asiakaslähtöisyys, käytettävyys kohderyhmässä ja käyttöympäristössä, informatiivisuus, tiedon ajankohtaisuus, houkuttelevuus ja selkeys, johdonmukaisuus, luettavuus sekä luotettavuus (Vilka ym. 2004, 53). Maahanmuuttajille on järjestetty monipuolisesti toimintaa, mutta usein kohderyhmä ei ole osallistunut siihen toivotulla tavalla vaikka se on kuitenkin ollut heidän toivomaansa ja tarpeelliseksi arvioimaansa. Järjestetystä toiminnasta ilmoittaminen ja esimerkiksi turvapaikanhakijoiden toimintaan sitoutuminen on haasteellista, eikä esimerkiksi Suomessa yleisesti käytetty pelkkä tapahtumailmoituksen esille laitto riitä motivoimaan turvapaikanhakijoita osallistumiseen. Tapahtumat ja toiminta tulee markkinoida henkilökohtaisella tasolla, jotta turvapaikanhakijat motivoituisivat niihin. (Kuronen 2010, 10–11.) Opasta kehittäessämme meidän oli huomioitava, ettemme tee sen sisältöä stereotyyppisesti ajatellen, vaan huomioimme kohderyhmän asettamat vaatimukset. Tämä

vaati meiltä pohdintaa ja omien ajatusmalliemme tiedostamista jo pelkästään sen takia että olemme kaikki suomalaisia.

Jos maahanmuuttajat kokevat olevansa toiminnan kohteita, se ei lisää heissä innostusta osallistua siihen. Mikäli he saavat kokea olevansa osallistujia, jotka voivat omalla panoksellaan vaikuttaa lopputulokseen, voi innostus osallistua toimintaan olla suurempi. (Talib & Lipponen 2008, 160.) Asiakaslähtöisyyteen liittyy osaltaan myös asiakkaiden osallistuminen ja osallistaminen tuotteen suunnitteluun. Ideoimme, että tuotteen ulkoasun suunnitteluun kuten kuvitukseen maahanmuuttajanuoret olisivat päässeet itse osallistumaan, mutta resursien rajallisuuden vuoksi se ei toteutunut. Oppaassa on kuitenkin huomioitu tieto, jonka saimme haastattelemalla nuoria.

Lähteiden käyttö on tärkeää, jotta työ saa vankan tietoperustan. Lähteen voi lainata suoraan sanatarkasti tai tiedon voi tiivistää omin sanoin. Lähteiden arviointi on tärkeää, ja siinä on keskeistä tiedon lähteen auktoriteetti ja tunnettuus ja lähteen ajantasaisuus. Lähteen auktoriteetti paljastuu julkaisujen lähdeviitteiden avulla, mikäli tekijä toistuu useita kertoja, on hänellä todennäköisesti alalla auktoriteettia. Ajantasaisuus on oleellista tiedon luotettavuuden kannalta, koska tutkimustieto muuttuu nopeasti ja uusimpiin tutkimuksiin aiempi, kestävä tieto sisältyy. Mikäli lähde on moneen kertaan tulkittu, se vähentää sen luotettavuutta. Lähteen tulkinta paljastuu tiedon ilmaisun tyyliin, se voi olla neutraalia faktaa, mielipide tai kommentoiva teksti joka paljastuu esimerkiksi sanavalintojen tyylinä, vivahteina tai painotuksina. (Vilkkä & Airaksinen 2004, 72–73, 106.) Omassa opinnäytetyöprosessissamme käytimme mahdollisimman uusia lähteitä, esimerkiksi viimeisimmin julkaistuja tilastoja, mikä varmisti lähteidemme ajantasaisuuden. Tekijöissä Rädyn sekä Talibin teokset toistuivat usein, joten he ovat ilmiselvästi alan auktoriteettilähde. Merkitsimme lähteen heti tekstiin sitä käytettyämme, jotta esimerkiksi vaaraa plagioinnille ei syntynyt.

Pidimme opinnäytetyöstämme päiväkirjaa keväästä 2011 alkaen, kun aloitimme tuotteen suunnittelun. Sitä ennen olimme kirjanneet ylös lehtiöön pääkohdat kaikista tapaamisista ja ohjaavien opettajien tapaamisista. Päiväkirjan ja muisti-

oiden avulla koko ryhmä pysyi ajan tasalla, vaikka joku jäsenistä ei olisikaan päässyt paikalle. Tämä lisäsi raporttimme luotettavuutta, koska näin pystyimme kertomaan kaikista vaiheista tarkasti.

6 POHDINTA

Tässä pohdimme oppimistamme ja opinnäytetyömme ohjausprosessia. Koko ryhmämme oli prosessin alussa kiinnostunut monikulttuurisuudesta työalueena, ja tämän projektin edetessä kiinnostus säilyi ja kasvoi. Aloitimme aiheeseemme perehtymisen heti sen saatuaamme. Koimme tiedonhaun ja lähdekirjallisuuden löytämisen melko helpoksi. Huomasimme, että maahanmuuttajanuoria ja vapaa-aikaa käsitteleviä tutkimuksia oli tehty aiemmin melko vähän ja aiheeseen on nyt enemmän havahduttu. Aikaisemmissa suomalaisnuorten vapaa-aikaa käsittelevissä tutkimuksissa ei ole otettu huomioon maahanmuuttajuuden tuomia erityispiirteitä vapaa-ajan vietossa. Opinnäytetyöprosessin aikana opimme lukemaan ja tarkastelemaan tieteellisiä tutkimuksia eri näkökulmista. Opimme tekemään johtopäätöksiä niiden tuloksista ja soveltamaan mahdollisesti toisistaan poikkeaviakin tuloksia omaan työhömmе. Osa ryhmästä oli syksyllä 2010 harjoitteluvaihdossa Espanjassa, jossa he ikään kuin samastuivat maahanmuuttajan asemaan ja pohtivat maahanmuuttajuutta globaalisenä ilmiönä. Ryhmäläiset jakoivat kokemuksensa muun ryhmän kanssa. Tämä lisäsi monikulttuurista tietämystämme.

Kirjoista saatavan teoriatiedon tueksi keräsimme lehtiartikkeleita ja seurasimme ajankohtaista keskustelua. Huomasimme monikulttuurisuuteen liittyvien asioiden olevan esillä jatkuvasti niin lehdissä kuin muissakin medioissa. Havaitsimme, että kaikki keskustelu ei ole yhdenvertaisuutta ja maahanmuuttajan kotoutumista tukevaa, vaan mukana oli myös negatiivisempia, syrjintää edistäviä mielipiteitä ja kannanottoja. Keskustelun ja lehtien seuraaminen oli tukena opinnäytetyöprojektillemme, koska se perusteli aiheemme ajankohtaisuutta ja tarvetta. Ajankohtaisen keskustelun seuraaminen kehitti osaltaan myös yhteiskunnallista analyysitaitoamme ja eettisyysosaamistamme, opimme tunnistamaan omia ennakoasenteitamme sekä muodostamaan ja perustelemaan mielipiteitämme objektiivisen tiedon avulla. Koimme tiedon haun ja ryhmässä käydyin keskinäisen pohdinnan lisänneen paitsi tietoamme monikulttuurisuudesta myös reflektiivistä ammatillista osaamistamme.

Opinnäytetyöprosessimme aikana vahvistui käsitys, että maahanmuuttajat tai maahanmuuttajanuoret eivät ole yhtenäinen ryhmä, vaan jokainen maahanmuuttaja on yksilöllinen ihminen ja hänen henkilökohtainen tilanteensa on otettava huomioon, kun hänen kanssaan esimerkiksi työskentelee. Tämä on sosiaalialalla asiakkaiden kohtaamisessa tärkeää tietää ja osata.

Kehitimme opinnäytetyöprosessimme aikana organisaatio- ja yhteiskuntaosaamistamme. Perehdyimme maahanmuuttajille ja erityisesti maahanmuuttajanuorille suunnattuihin palveluihin, muun muassa Kansainväliseen toimintakeskukseen Villa Victoriin, nuorisotoimintaan sekä Oulun aikuiskoulutuskeskukseen. Tutustuimme prosessin edetessä myös maahanmuuttaja-asioita hoitaviin organisaatioihin, kuten Maahanmuuttovirastoon, pakolaisia ja turvapaikanhakijoita koskeviin palveluihin sekä Elinkeino-, Liikenne- ja Ympäristö (ELY)-keskukseen.

Saimme valmiuksia projektityön tekemiseen ja lisäsimme kehittämistoiminnan osaamistamme. Opimme, että projektityöskentelyyn vaikuttaa monta asiaa, kuten yhteistyö projektin eri osapuolien kesken ja aikataulujen noudattaminen. Yhteistyötä eri osapuolien kesken helpottaa molemminpuolinen joustavuus. Esimerkiksi joustimme omiin opintoihimme liittyvissä asioissa, jotta saimme sovitua tapaamisajat yhteistyökumppanimme kanssa. Samoin yhteistyökumppanimme järjesti aikaa projektillemme. Aikataulujen noudattaminen edesauttoi ryhmän hyvää toimintaa. Kaikki ryhmäläiset toimivat projektivastaavana tasapuolisesti. Opimme, että projektivastaavana toimiminen edellyttää vastuullisuutta ja kokonaiskuvan hahmottamista.

Kehitimme asiakastyön osaamistamme erityisesti tiedottamisen ja neuvonnan osa-alueilla. Opimme opinnäytetyöprosessissa ideoimaan, suunnittelemaan ja toteuttamaan ohjausmateriaalia. Ideoimisvaiheemme etenemisestä alussa teki haasteellisen se, että tapasimme yhteistyökumppanimme vasta valmistavan seminaarin jälkeen. Olisimme ehkä saaneet selkeämmän kuvan opinnäytetyöprosessista ja aiheesta, mikäli olisimme tavanneet aikaisemmin ja keskustelleet projektista. Lisäksi ideoimisvaiheen aloittamista hankaloitti, että olimme käsittä-

neet saavamme yhteistyökumppaniltamme täsmällisen ohjeistuksen siitä, min-kälaisen oppaan he haluavat. Näin ei kuitenkaan ollut, joten saimme ideoida ja suunnitella sen itse. Tämä vaikeutti oppaan tekemisessä alkuun pääsemistä, mutta toisaalta opetti ja kehitti meidän ideointi- ja suunnittelutaitojamme.

Opimme ottamaan vastuuta oman työmme etenemisestä. Projektin edetessä saimme ohjausta ja palautetta yhteistyökumppanilta, mikä antoi suuntaa ja edis-ti oppaan valmistumista. Vastuullisuus projektityöskentelyssä tarkoittaa myös palautteen huomioon ottamista ja hyödyntämistä kehittämistyössä. Yhteistyö-kumppanilta saatu palaute oli tärkeää oppaan kannalta, mutta se opetti myös meitä ottamaan palautetta vastaan. Opimme, että palautteen tarkoitus oli ohjata meitä eteenpäin ja kehittää tuotettamme. Palautteen pohjalta teimme muutoksia oppaaseemme. HavaitSIMME, että oikealla tavalla annettu palaute myös moti-voi.

Opinnäytetyöprosessi on antanut meille tietoja ja taitoja sosiaalialan työssä toi-mimiseen. Olemme oppineet prosessin aikana yhdistämään käytännöllistä am-matillista taitoa ja teoreettista tietoa. Opinnäytetyöprosessin aikana oppimis-tamme asioista on toivottavasti meille ja alan ihmisille hyötyä työelämässä.

6.1 Jatkokehitysideat

Opasta viimeistellessämme pohdimme mahdollisia jatko- ja kehittämisideoita. Maahanmuuttajanuorten ryhmän kanssa voisi käydä tutustumassa ja kokeile-massa eri harrastusmahdollisuuksia itse paikan päällä. Oppaassa mainittuja paikkoja voisi käyttää tässä hyödyksi. Mietimme, että olisi hyödyllistä tehdä sa-malle kohderyhmälle erillinen opas esimerkiksi urheilulajeista, koska kaikissa kulttuureissa Suomessa yleisesti harrastettavat lajit eivät ole tuttuja. Pohdimme lisäksi, että toiminnallisena opinnäytetyönä toteutettava toimintatuokioiden jär-jestäminen Suomessa suosittujen liikuntalajien parissa voisi olla maahanmuut-tajanuorien osallisuutta tukevaa ja auttaa heidän integroitumistaan suomalai-seen yhteiskuntaan. Vapaa-ajan toiminnasta olisi myös hyvä kertoa laajemmin erikseen maahanmuuttajavanhemmille käyttäen apuna esitettä. Meidän opin-

näytetyömme oppaasta voisi tehdä laadullisen jatkotutkimuksen, jossa tutkittaisiin, onko opas auttanut kotoutumisessa ja ovatko nuoret löytäneet vapaa-ajan palveluita helpommin.

LÄHTEET

Anttila, R. 2007. Tekemisiä ja toiveita. Teoksessa Honkasalo, V., Harinen, P. & Anttila, R. (toim.) Yhdessä vai yksin erilaisina? Monikulttuuristen nuorten arkea, ajatuksia ja ajankäyttöä. Nuorisotutkimusverkosto- Verkkojulkaisusarja. Hakupäivä 1.11.2010, <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisut/verkkojulkaisut>.

Berg, P. 2005. Miten se meitä liikuttaa? Suomalaisten liikunta- ja urheiluharrastukset 1981-2002. Teoksessa Liikkanen, M., Hanifi, R. & Hannula, U. (toim.) 2005. Yksilöllisiä valintoja, kulttuurien pysyvyyttä. Vapaa-ajan muutokset 1981-2002. Helsinki: Tilastokeskus.

Cantell, M (toim.) 2000. Monikulttuurisen nuorisotyön käsikirja. Allianssi LK-kirjat. Jyväskylä.

Haikkola, L. 2010. Identiteetti ja arki transnationaalisessa tilanteessa. Teoksessa Marttinen, I. 2010. Tarinoita ja artikkeleita maahanmuutosta – Kotona Suomessa. Tallinna: Yhteiset Lapsemme – All our children.

Harinen, P. 2005. Mitähän tekis? Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaistoimintaan osallistuminen -tutkimushankkeen väliraportti. Nuorisotutkimusverkosto: Verkkojulkaisusarja. Hakupäivä 1.11.2010, <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisut/verkkojulkaisut>.

Helander, R. & Mikkonen, A. 2002. Ikävä äitiä...Ilman huoltajaa tulleet pakolaislapset Suomessa. Helsinki: Väestöliitto.

Helve, H. 2009. Nuorten vapaa-aika, luottamus ja sosiaalinen pääoma. Teoksessa Liikkanen, M. (toim.) 2009. Suomalainen vapaa-aika. Arjen ilot ja valinnat. Helsinki: Hakapaino.

Homelike Oulu -hanke. 2008. Hakupäivä 17.5.2010.

http://www.ouka.fi/villavictor/pdf/marjut_valikangas%20_marguerite_guibert_homelike_oulu.pdf

Honkasalo, V. 2011. Tyttöjen kesken. Monikulttuurisuus ja sukupuolten tasa-arvo nuorisotyössä. Helsinki: Unigrafia.

Honkasalo, V., Souto, A-M. & Suurpää, L. 2007. Mikä tekee nuorisotyöstä monikulttuurisen? Kokemuksia, käytäntöjä ja haasteita 10 suurimmassa kunnassa. Hakupäivä 1.10.2010,
<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/kymppikerho.pdf>.

Honkasalo, V., Harinen, P. & Anttila, R. 2007. Yhdessä vai yksin erilaisina? Monikulttuuristen nuorten arkea, ajatuksia ja ajankäyttöä. Hakupäivä 1.3.2011,
<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/erilaisina.pdf>.

Joronen, T. 2009. Maahanmuuttajien vapaa-aika ja kulttuuripalvelut pääkaupunkiseudulla. Helsingin kaupungin tietokeskus. Hakupäivä 1.3.2011,
http://www.hel2.fi/tietokeskus/julkaisut/pdf/09_10_20_Tutk_4_Joronen.pdf.

Kuronen, A. 2010. Monikulttuurista yhteistyötä kehittämässä. Teoksessa Väistö, R. (toim.) 2010. Monikulttuurisista kohtaamisista innostavaan ikäosaamiseen. Pohjois-Karjalan Ammattikorkeakoulu.

Laine, K. 2005. Minä, me ja muut sosiaalisissa verkostoissa. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386.

Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta. 9.4.1999/493.

Liebkind, K. 1994. Maahanmuuttajat. Kulttuurien kohtaaminen Suomessa. Helsinki: Hakapaino Oy.

Liebkind, K. & Jasinskaja-Lahti, I. 2000. Nuorten maahanmuuttajien hyvinvointiin vaikuttavat tekijät. Teoksessa Liebkind, K. (toim.) 2000. Monikulttuurinen Suomi. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Liikkanen, M. 2005. Vapaa-aika muutoksessa – merkitykset, rajoitteet ja valinnat. Teoksessa Liikkanen, M., Hanifi, R. & Hannula, U. 2005. (toim.) Yksilöllisiä valintoja, kulttuurien pysyvyyttä. Vapaa-ajan muutokset 1981–2002. Helsinki: Tilastokeskus.

Lämsä, A-L. 1999. Nuorten elämänpiirit syrjäytymisen ja selviytymisen näytteenä. Teoksessa Kuorelahti, M. & Viitanen, R. (toim.) Holtittomasta hortoilusta hallittuun harhailuun – Nuorten syrjäytymisen riskit ja selviytymiskeinot. Helsinki: Nuorisoasiainneuvottelukunta.

Maahanmuuton vuosikatsaus. 2010. Sisäasiainministeriö. Hakupäivä 12.11.2011, <http://www.migri.fi/netcomm/content.asp?path=2762>.

Myllyniemi, S. 2009. Aika vapaalla. Nuorten vapaa-aikatutkimus 2009. Helsinki: Yliopistopaino Oy.

Niemi, H. 2009. Nuoret somalimiehet maahanmuuttajanuorten olohuoneessa. Teoksessa Joronen, T. (toim.) 2009. Maahanmuuttajien vapaa-aika ja kulttuuripalvelut pääkaupunkiseudulla.

Niinivaara, E. 2011. Tukea ja hyväksyntää. Maahanmuuttajapojan tarpeet. Teoksessa Korpela, M & Pietarinen, K. (toim.) 2011. Veljiä vertaisia. Työkaluja maahanmuuttajamiesten ryhmätoimintaan. Helsinki: Trinket Oy.

Nuorisolaki 27.1.2006/72.

Oulun kaupunki. 2007. Oulun kaupungin kotouttamisohjelma 2007. Hakupäivä 1.10.2010, <http://www.ouka.fi/kansainvalisyys/pdf/Kotouttamisohjelma.pdf>.

Oulun kaupunki. 2011. Homelike Oulu. Hakupäivä 28.2.2011, <http://www.ouka.fi/homelikeoulu/>.

Oulun seudun ammattikorkeakoulu. 2010. Sosiaalialan koulutusohjelma. Hakupäivä 1.10.2010, http://www.oamk.fi/opiskelijalle/rakenne/opinto-opas/koulutusohjelmat/?sivu=k_kuvaus&lk=s2010&id=394.

Paavola, H. & Talib, M.-T. 2010. Kulttuurinen moninaisuus päiväkodissa ja koulussa. Juva: Bookwell Oy.

Parhankangas, O. 2004. Maahanmuuttajat oululaisilla työmarkkinoilla. Hakupäivä 8.10.2010, <http://www.ouka.fi/tyollistamiskeskus/maahanmuuttaja/pdf/maahanmuuttajaraportti.pdf>.

Parsons, A. 2010. Selvitys lapsen edun toteutumisesta turvapaikanhakija- ja pakolaislapsia koskevissa päätöksissä. Porvoo: Painoyhtymä oy.

Pentikäinen, M. 2005. Loputon matka. Vietnamilaisien ja somalialaisten kertomuksia pakolaisuudesta. Hakupäivä 18.4.2011, http://www.esr.fi/mol/fi/99_pdf/fi/06_tyoministerio/06_julkaisut/06_tutkimus/tpt274.pdf.

Petrell, N. 2009. Toinen sukupolvi jäänyt huomiotta. Monitori 2(16).

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus. 2010. Pohjois-Pohjanmaan maahanmuuttostrategia 2015. Hakupäivä 10.9.2010, <http://www.tekeskus.fi/Public/?nodeid=17346&area=7648&lang=1>.

Räty, M. 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Tammer-paino Oy. Tampere.

Sainio, A. & Rajala, P. 2002. Ohjeita selkokirjoittajille. Teoksessa Virtanen, H. (toim.) 2002. Selko-opas. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Selkokeskus. 1) Selkokielen käyttäjäryhmät. Hakupäivä 19.4.2011, <http://papunet.net/selkokeskus/teoriaa/kayttajaryhmat.html>.

Selkokeskus. 2) Selkokielen määritelmä. Hakupäivä 19.4.2011, <http://papunet.net/selkokeskus/teoriaa/maaritelma.html>.

Syrjintä ja rikollisuus. 2009. Sisäasiainministeriö. Hakupäivä 8.10.2010, [http://www.intermin.fi/intermin/hankkeet/turva/home.nsf/files/Timo%20Makkonen_\\$file/Timo%20Makkonen_.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/hankkeet/turva/home.nsf/files/Timo%20Makkonen_$file/Timo%20Makkonen_.pdf).

Talentia ry. 2009. Arki, arvot, elämä, etiikka. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. Helsinki.

Talib, M.-T. & Lipponen, P. 2008. Kuka minä olen? Monikulttuuristen nuorten identiteettipuhetta. Turku: Painosalama Oy.

Tiittula, L. 1997. Kulttuurien välinen viestintä. Teoksessa Pitkänen, P. (toim.) 1997. Näkökulmia monikulttuuriseen Suomeen. Helsinki: Edita.

Tilastokeskus - Väestönmuutokset. Hakupäivä 15.6.2011, http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html.

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Juvenes Print.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2004. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Virtanen, H. 2002. Selkojulkaisujen ulkoasusta. Teoksessa Virtanen, H. (toim.) 2002. Selko-opas. Tampere: Tammer-Paino Oy.

LIITTEET

Liite 1. Toimeksiantajan palaute opinnäytetyöstä.

OULUN SEUDUN
AMMATTIKORKEAKOULU

ALBERTINKUJA 20, (PL 222) 90101 OULU
www.oamk.fi

TOIMEKSIANTAJAN PALAUTE OPINNÄYTETYÖSTÄ JA OPINNÄYTETYÖKÄYTTÄNNÖISTÄ

Hyvä yhteistyötahon edustaja!

Olette tarjonneet opiskelijalle/opiskelijoille arvokkaan yhteyden työelämään. Pyydämme palautetta organisaationne tehdystä opinnäytetyöstä. Palautteenne on tärkeä sekä opinnäytetyön tehneelle opiskelijalle että Oulun seudun ammattikorkeakoululle opinnäytetyökäytännön kehittämiseksi. KIITOS!

Palauteen antajan nimi ja asema	
Heini Rosqvist, projektipäällikkö	
Yritys/organisaatio	
Oulu kaupunki, keskushallinto, Homelike Oulu -ESR-hanke	
Opinnäytetyön tekijä(t)	
Mirjami Ali, Pauliina Pihlajaniemi, Jaana Toljamo ja Elina Valle	
Opinnäytetyön nimi	
LET'S GO! Opas Oulun harrastusmahdollisuuksista maahanmuuttajanuorille	
Miten työn tarkoitus ja tavoitteet mielestänne toteutuivat?	
☐ Kiitettävästi ☒ Hyvin ☐ Tyydyttävästi ☐ Huonosti	
Miten yhteistyö opinnäytetyön tekijän/tekijöiden kanssa mielestänne sujui?	
☒ Kiitettävästi ☐ Hyvin ☐ Tyydyttävästi ☐ Huonosti	
Millä tavoin opinnäytetyön tuloksia voidaan hyödyntää käytännössä?	
Esite on laadittu käyttötarkoitus mielessä. Hanke painaa sitä ja jakaa sitä maahanmuuttajanuorten kanssa toimiville tahoille esim. Nappiin ja Villa Victoriin sekä Maahanmuuttajanuorten ohjaushankkeelle (MANO). Tarkoituksen ja tavoitteiden täyttymistä, eli kohderyhmän saamaa hyötyä, pystyy arvioimaan paremmin vasta jälkepäin.	
Miten haluaisitte kehittää organisaationne ja Oulun seudun ammattikorkeakoulun yhteistyötä opinnäytetyöissä?	
Opinnäytetyön ohjaajaa ei tavattu. Kirjallisen teoria- ja käytännön tuoteosuuden laatiminen pidettiin ehkä turhaan irrallaan käytännön työstä, mielestäni voisi antaa toimeksiantajalle mahdollisuuden kommentoida sitäkin, vaikka ohjausvastuu säilyykin koululla. Lukea sain toki. <i>(kun teksti oli valmiista)</i>	
Toimeksiantaja ja opiskelija ovat sitovasti sopineet opinnäytetyön raportoinnin	
☐ ammattikorkeakoulujen verkkokirjasto Theseukseen (www.theseus.fi) ☐ Oulun seudun ammattikorkeakoulun Intraan	
Päivämäärä	Allekirjoitus
24.11.2011	Heini Rosqvist